

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nezávislost jako pojmový znak justice

Zpracovala: Lucie Štěpinová

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2015

.....

Lucie Štěpinová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. et Mgr. Renátě Vokrojové za odborné vedení mé diplomové práce.

ÚVOD	1
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	2
1.1 DĚLBA MOCI	2
1.2 ÚSTAVNÍ PRINCIPY SOUDNÍ MOCI.....	4
1.3 VYMEZENÍ POJMU JUSTICE.....	10
2. HISTORICKÝ EXKURZ.....	15
3. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA NEZÁVISLOSTI SOUDNICTVÍ.....	20
3.1 NEZÁVISLOST SOUDCŮ	23
3.1.1 <i>Vázanost pouze zákonem</i>	23
3.1.2 <i>Požadavky kladené na osobu soudce</i>	27
3.1.3 <i>Neodvolatelnost a nepřeložitelnost</i>	31
3.1.4 <i>Inkompatibilita funkcí</i>	35
3.1.5 <i>Nezávislost ekonomická</i>	36
3.2 NEZÁVISLOST DALŠÍCH SOUDNÍCH OSOB	39
3.3 NEZÁVISLOST SOUDŮ.....	45
3.4 NEDOSTATKY SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY NEZÁVISLOSTI SOUDNICTVÍ.....	50
4. KOMPARACE POJETÍ SOUDCOVSKÝCH RAD VE VYBRANÝCH STÁTECH EVROPSKÉ UNIE.....	52
4.1 PROBLEMATIKA SOUDCOVSKÉ SAMOSPRÁVY	53
4.2 ODBORNÁ DISKUSE O VYTVOŘENÍ NEJVYŠŠÍ RADY SOUDNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	54
4.3 JIŽNÍ MODEL SOUDCOVSKÝCH RAD SE ZAMĚŘENÍM NA SOUDCOVSKOU RADU ŠPANĚLSKÉHO KRÁLOVSTVÍ.....	58
4.4 SEVERNÍ MODEL SOUDCOVSKÝCH RAD SE ZAMĚŘENÍM NA SOUDCOVSKOU RADU NIZOZEMSKÉHO KRÁLOVSTVÍ.....	61
4.5 SMÍŠENÝ MODEL SOUDCOVSKÝCH RAD SE ZAMĚŘENÍM NA SOUDCOVSKOU RADU SLOVENSKÉ REPUBLIKY	63
4.6 HLEDÁNÍ IDEÁLNÍHO MODELU PRO NEJVYŠŠÍ RADU SOUDNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE – ÚVAHA DE LEGE FERENDA	65
ZÁVĚR.....	68
RESUMÉ.....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila Nezávislost jako pojmový znak justice. Zaměřím se pouze na nezávislost jedné ze složek justice, a to na nezávislost soudnictví. Na nezávislost soudnictví se budu soustředit z toho důvodu, že zajištění ochrany ohrožených či porušených práv prostřednictvím nezávislého soudnictví považuji za jednu z klíčových funkcí každého demokratického státu.

Tato diplomová práce bude mít dva hlavní cíle. Zaprvé se pokusím prostřednictvím rozboru jednotlivých záruk nezávislého soudnictví upozornit na nedostatky v současné právní úpravě, která se nezávislosti soudnictví týká. Druhým cílem mé diplomové práce bude na základě studia zahraničních modelů soudcovských rad navrhnout model soudcovské rady, který by byl vhodný pro Českou republiku.

Diplomová práce bude rozdělena do čtyř velkých kapitol, které budou dále členěny do podkapitol a oddílů. V první kapitole se zaměřím na vymezení základních pojmů, jejichž znalost je pro pochopení následně rozebírané problematiky nezbytná. V druhé kapitole bude stručně představen historický vývoj nezávislosti soudnictví. Třetí kapitola se bude věnovat současné právní úpravě nezávislosti soudnictví a rozboru jednotlivých záruk nezávislého soudnictví. Ve čtvrté kapitole se pomocí představení modelů soudcovských rad fungujících v Evropě pokusím vysvětlit důležitost vytvoření takového orgánu v České republice a formou úvahy si dovolím navrhnout vhodný model soudcovské rady pro Českou republiku.

Při zpracování této diplomové práce budu čerpat z několika druhů pramenů. V první řadě se jedná o komentáře k zákonům, právnické učebnice a monografie, které mi pro studium nezávislosti soudnictví poskytnou základní teoretická východiska. Dále budu získávat informace z odborných článků a judikatury Ústavního soudu. V poslední části své práce budu čerpat i ze zdrojů internetových, jelikož poskytují aktuální informace k diskusi o vytvoření soudcovské rady v České republice. Při práci s výše uvedenými prameny využiji metody deskripce, analýzy, dedukce, abstrakce a rovněž komparace.

1. Vymezení základních pojmů

Před tím, než se budu podrobněji zabývat tématem nezávislosti justice, považuji za nezbytné věnovat první kapitole své diplomové práce vymezení a vysvětlení základních pojmů a souvislostí, které jsou s touto problematikou neodmyslitelně spjaty. Mým cílem rozhodně není podat v této kapitole vyčerpávající výčet definic jednotlivých pojmů. Úkolem této kapitoly je vysvětlení základních pojmů, souvislostí a vzájemných vztahů mezi nimi, jejichž znalost je pro studium problematiky nezávislosti justice, dle mého názoru, nezbytná.

Nejprve se zaměřím na princip dělby moci, poněvadž na jeho základě je možné oddělit moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, tudíž tento princip tvoří naprostý základ nezávislosti justice. Dále se budu alespoň ve stručnosti věnovat ústavněprávním principům moci soudní, které by si jistě zasloužily detailnější výklad, ale nejsou hlavním tématem této práce. Právě jedním z ústavněprávně zakotvených principů moci soudní je její nezávislost. Abychom tedy zasadili nezávislost jako pojmový znak justice do širšího kontextu, je třeba zmínit i ostatní pojmové znaky soudní moci. Jelikož zní název mé diplomové práce nezávislost jako pojmový znak justice, tak poté, co budou probrány pojmové znaky moci soudní, bude nezbytné vysvětlit pojem justice. Klíčové je zejména jeho odlišení od pojmu soudnictví. V následující kapitole bude vymezeno, co to justice je a její jednotlivé složky budou stručně charakterizovány.

1.1 Dělbba moci

Základním zákonem a vrcholem soustavy právních norem v České republice je Ústava České republiky¹ (dále jen Ústava). Její ústřední postavení ovšem nespočívá v tom, že zahrnuje právní úpravu všech právních odvětví. Ústavní právo stanoví pouze nejdůležitější principy, přičemž jejich konkretizaci přenechává normám běžných zákonů.² Česká republika se v preambuli k Ústavě i v četných mezinárodních smlouvách, jimiž je vázána, hlásí k principům demokratického právního státu., který je založen na úctě k právům člověka a

¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 156.

občana a na demokratických hodnotách. V tomto demokratickém právním státě je dle čl. 2 odst. 1 Ústavy zdrojem veškeré moci ve státě lid, jenž vykonává státní moc prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Ze zmíněného ustanovení Ústavy lze dovodit, že v samotném ústavním základu je zakotven princip trojdělbý státní moci.³ V českém ústavním systému však dělba moci nekončí pouze jejím rozdělením na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, ale tyto jsou dále štěpeny. Moc zákonodárná je vykonávána Parlamentem České republiky, který je složen ze dvou komor, Poslanecké sněmovny a Senátu. Výkonná moc se rovněž dále dělí na dvě základní složky, a to na vládu a prezidenta republiky, přičemž je nutné vzít na zřetel i další ústřední orgány státní správy a nezávislé správní úřady. V oblasti moci soudní funguje soustava obecných soudů, soudy okresní, krajské, vrchní, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud, a zcela mimo ni existuje Ústavní soud, který slouží jako strážce ústavnosti.⁴

„Teorie dělby moci vychází ze dvou požadavků. Tím prvním je samostatnost moci zákonodárné, výkonné a soudní s tím, že žádná z těchto mocí nemá zasahovat do sféry vyhrazené jiné státní moci. Druhým požadavkem je, aby mezi jednotlivými mocemi existoval systém „brzd a protivah“ zabraňující tomu, aby se kterákoliv z uvedených mocí vymkla kontrole a mohla v důsledku toho ovládnout stát.“⁵ Základní myšlenkou dělby moci je tedy zabránění nežádoucí koncentraci moci a její následné uzurpaci. Dělba moci však také umožňuje participaci většího počtu osob na jejím výkonu. V tomto smyslu byla teorie dělby moci vypracována, rozvíjena a zdokonalována.⁶ Princip dělby moci se stal ochranou proti libovůli státní moci a zárukou toho, že nebude zneužita.⁷ „Teorie dělby moci však od dob Montesquieua a Lockeho i amerických federalistů až ke koncepcím Loewensteina prodělala zásadní změny, které původní tezi o separaci mocí doplnily o nezbytný atribut jejich vzájemných vazeb, vyváženosti, kontroly a odpovědnosti (check and balances).“⁸ Dnes se neprojevuje pouze v rozdělení mocí na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní či v rozdělení ve smyslu

³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

⁴ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 49-51.

⁵ SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 18.

⁶ Teorii dělby moci se zabývali např. Hobbes, Locke nebo Rousseau.

⁷ MATOUŠEK, Ludvík. Pár poznámek k dělbě moci. *Právní rozhledy*, roč. 2006, č. 8, s. 291.

⁸ RYCHETSKÝ, Pavel. *Několik poznámek k dělbě moci*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 14.

personálním a organizačním. Projevuje se též pluralitou center moci, to znamená výkonem moci také zájmovou i územní samosprávou.⁹

Jak již bylo vysvětleno výše, státní moc se na základě principu dělby moci dělí na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zejména díky myšlenkám Montesquieho dosáhla emancipace moc soudní, neboť jeho předchůdci zařazovali moc soudní do složky moci výkonné a bylo tak možné hovořit pouze o dualismu státní moci a nikoliv o dělbě moci na tři složky, jak ji známe dnes.¹⁰ Prostřednictvím moci soudní zajišťuje stát jednu ze svých základních funkcí, a to ochranu porušených či ohrožených práv a povinností, což je vymezeno v čl. 4 Ústavy, jenž stanoví, že základní práva a svobody jsou pod ochranou moci soudní. Ústavní zakotvení toho, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci, je jedním ze znaků právního státu. Jak vyplývá z principu dělby moci, je ochrana práv a svobod poskytována i proti zásahům jak moci výkonné, tak moci zákonodárné. Jinými slovy řečeno žádné základní lidské právo nemůže být vyloučeno z ochrany soudní moci, ať už ho porušuje či ohrožuje kdokoliv.¹¹

Státní orgány, prostřednictvím nichž je realizována moc soudní, plní významnou funkci v rámci každého státu a na efektivnosti jejich fungování závisí ochrana práva. Z toho důvodu věnují ústavy demokratických států organizaci a fungování moci soudní značnou pozornost.¹² „Ústava České republiky upravuje v hlavě čtvrté zásadním způsobem soudní moc jako zvláštní a jednotný typ státní moci. Arbiterská činnost ve společnosti, tedy možnost vydávat konstitutivní vynutitelná rozhodnutí ve sporech a v otázkách o vině a trestu, je tak výhradně svěřena Ústavou státu, a nemohou ji vykonávat žádné jiné (nestátní či jinak soukromé) subjekty.“¹³

1.2 Ústavní principy soudní moci

Mezi autory zabývajícími se problematikou soudní moci panuje shoda na tom, že soudní moc je charakterizována několika základními pojmovými znaky. Jedná se o základní principy soudní moci, které vycházejí z úpravy moci

⁹ MATOUŠEK, Ludvík. Pár poznámek k dělbě moci. *Právní rozhledy*, roč. 2006, č. 8, s. 290.

¹⁰ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 966.

¹¹ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 1. díl. Praha: Linde, 1998, s. 65.

¹² SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 17.

¹³ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 498.

soudní v Ústavě a Listině základních práv a svobod¹⁴ (dále jen Listina). Důvodem, proč je třeba zkoumat nezávislost soudnictví ve světle ostatních principů, které formují moc soudní, se zabýval mimo jiné Ústavní soud, který zdůraznil, že: „Existuje nebezpečí, že zásada nezávislosti soudnictví zůstane, nedoplní-li ji ve vlastním textu ústavy nebo alespoň v právních předpisech, jimiž se soudnictví řídí, další principy, jež lze vyvodit z ústav většiny západoevropských států, stejně jako z nejdůležitějších mezinárodních dokumentů týkajících se problematiky nezávislého soudnictví, pouze teoretickou konstrukcí.“¹⁵ Z hlediska ústavněprávní úpravy můžeme rozlišovat tři základní typy principů, na nichž je soudní moc postavena. První skupinu principů tvoří principy soudního systému, to znamená principy soudní moci a spravedlnosti. Druhá skupina je tvořena principy upravujícími činnost soudní moci tedy výkon soudnictví. Konečně poslední okruh ústavních principů se týká úpravy práv fyzických osob a dalších subjektů při realizaci spravedlnosti, jedná se o úpravu postupu účastníků řízení při uplatňování práva na soudní ochranu v případě jejich porušených či ohrožených práv.¹⁶

Nejprve si rozebereme principy, které upravují soudní systém jako takový. Jak jsem již vysvětlila v části této kapitoly týkající se dělby moci, soudní moc je samostatná a nezávislá jak na moci zákonodárné, tak na moci výkonné. Samostatnost soudnictví znamená to, že soudní pravomoc nemůže vykonávat žádný jiný orgán než soud a naopak, že soud nesmí svojí činností nahrazovat činnost orgánů jiných. Tento princip tudíž znamená absolutní výlučnost soudní moci při rozhodování ve sporech či jiných právních věcech. Soudy jsou jedinými státními orgány, které jsou pověřeny výkonem soudnictví a realizují tak státem garantované právo na soudní ochranu tím, že poskytují zákonem předem stanoveným způsobem ochranu právům a právem chráněným zájmům.¹⁷ Ústavním základem nezávislého a samostatného soudnictví je článek 81 Ústavy, který stanoví, že soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy, čímž výkon soudní moci jinými orgány naprosto vylučuje.¹⁸

Již zmíněný článek 81 Ústavy ústavně garantuje také další pojmový znak moci soudní, kterým je nezávislost soudů, a následující článek 82 Ústavy

¹⁴ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

¹⁶ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 502-504.

¹⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 27.

¹⁸ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 963-964.

navazuje s nezávislostí a nestranností soudců.¹⁹ „Ústavní soud (Pl. ÚS 60/04) oba články odlišil tak, že pod nezávislostí soudů je třeba rozumět jejich institucionální nezávislost na moci zákonodárné a výkonné. Naproti tomu nezávislost soudců znamená garanci nezávislosti vlastní rozhodovací činnosti soudu.“²⁰ Samozřejmě, že existuje celá řada přístupů k tomu, jak definovat nezávislost moci soudní. Vzhledem k tomu, že samotná Ústava definuje soudní moc jako nezávislou, zatímco moc zákonodárnou a výkonnou takto výslovně neoznačuje, musíme vycházet z toho, že soudnictví má být naprosto odděleno od moci zákonodárné i od moci výkonné. Jelikož je, jak již bylo vysvětleno výše, základním úkolem moci soudní poskytovat ochranu ohroženým či porušeným právům a svobodám, musí moc soudní požívat určité autonomie a její nezávislost je klíčovým principem, který ovládá výkon soudnictví v demokratických státech.²¹ „Nezávislost je chápána z několika pohledů, lze tak rozlišovat nezávislost osobní (založena na vlastním povolání soudce, jeho ustavování, nesaditelnost apod.), nezávislost organizační (založena na oddělitelnosti soudu ve všech instancích od zákonodárné a výkonné moci), nezávislost funkční (založena na tom, že jiné státní orgány nemají zákonnou přímou ani nepřímou možnost ovlivňovat proces) a nezávislost ekonomickou (založena na dostatečné finanční nezávislosti).“²²

Dalším principem soudního systému je princip rovnosti práv účastníků při řízení před soudem známý také pod názvem princip rovnosti zbraní, který je vyjádřen v čl. 37 odst. 3 Listiny jako princip obecný, což znamená, že platí pro každé řízení, pokud má kontradiktorní charakter (účastníci v něm stojí proti sobě jako dvě strany, jako procesní odpůrci).²³ Jak napovídá název tohoto principu, jedná se především o to, že každá strana musí mít v řízení před soudem stejnou možnost hájit své zájmy a žádná ze stran nesmí být zvýhodňována vůči straně druhé.²⁴ „Tato zásada vyžaduje, aby každá ze stran měla stejnou příležitost uplatnit veškerá procesní práva, která ji zákon přiznává. Znamená zejména rovné postavení obou stran při aplikaci právních předpisů před kterýmkoliv soudem. Princip rovnosti stran se projevuje vytvářením stejných procesních podmínek a

¹⁹ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 61.

²⁰ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 964.

²¹ KOLBA, Jan. Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?. *Právní rozhledy*, roč. 2007, č. 23, s. 860 – 861.

²² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 51.

²³ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl*. Praha: Linde, 1998, s. 300.

²⁴ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 503.

procesního postavení subjektů, o jejichž právech a povinnostech soud rozhoduje.“²⁵

Dalším a velmi důležitým principem, kterým je soudní systém ovládán, je zachování příslušnosti soudu i soudce. Zde se jedná o princip tzv. zákonného soudce, který je zakotven v čl. 38 odst. 1 Listiny tak, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci a že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Vyjadřuje to, že pouze zákonem a pro všechny subjekty stejným způsobem má být stanoveno, kterým soudům a soudcům náleží k rozhodování určité typy věcí. Jinak řečeno není možné, aby byla příslušnost soudů a soudců stanovena případ od případu, nahodile či dokonce svévolně.²⁶ „Samozřejmě není možné, aby zákon přesně stanovil, který soudce má konkrétní spor rozhodovat. Zákon pouze stanoví, který soud je tím zákonným, tedy jinými slovy který soud je ve věci podle obecných kritérií věcně a místně příslušný. V rámci každého soudu přitom dochází k rozdělení věcí, které mají být projednány a rozhodnuty podle specializace, a to prostřednictvím tzv. rozvrhu práce.“²⁷

Posledním principem, který je řazen do principů formujících soudní systém, je ústnost a veřejnost jednání. Jeho ústavní základ se nachází v čl. 96 odst. 2 Listiny, kde je stanoveno, že jednání před soudem je ústní a veřejné, kromě výjimek upravených zákonem. Další ústavněprávní úpravu tohoto principu, je možné nalézt v čl. 38 odst. 2 Listiny, podle něhož má každý právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně, přičemž veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem. Princip veřejnosti chrání procesní strany před tím, aby se proces rozhodování dostal mimo kontrolu veřejnosti, aby nedošlo k rozhodování jakousi tajnou justicí. Hlavním cílem je tedy kontrola činnosti soudů. Pokud neexistují důvody umožňující vyloučení veřejnosti,²⁸ musí být princip veřejnosti soudního jednání zachován.²⁹ S principem veřejnosti úzce souvisí princip ústnosti soudního jednání. Aby princip veřejnosti v soudním řízení splnil svůj účel, musí být jednání vedeno v ústní formě. Princip ústnosti spočívá v tom, že soud rozhoduje na základě ústního vyjádření stran a ústního provedení důkazů, pokud se nejedná o některou ze zákonem dovolených výjimek ze zásady

²⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 47.

²⁶ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 65.

²⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 53.

²⁸ Jedná se o ochranu právem chráněných zájmů, zejména utajovaných informací, ochranu mravnosti či ochranu zájmů nezletilých dětí nebo existuje – li obava, že by některé osoby mohly narušit důstojný průběh jednání svým nevhodným chováním.

²⁹ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 503-504.

ústnosti (např. institut trestního příkazu, četba protokolu o výpovědi znalce nebo čtení jeho znaleckého posudku místo jeho výpovědi).³⁰

Do druhého okruhu principů formujících soudní moc jsou řazeny závazné principy, jimiž se soudce řídí při vykonávání své konkrétní činnosti, jedná se tedy o principy souzení. Prvním principem, jímž je činnost soudce ovládána, je princip presumpce nevin v trestním řízení. Presumpce nevin znamená, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného až do té doby, dokud není pravomocným rozsudkem soudu vyslovena jeho vina.³¹ Presumpce nevin je považována za jedno ze základních lidských práv a jako takové je ústavněprávně zakotveno v čl. 40 odst. 2 Listiny. Obviněný má právo, aby s ním bylo jednáno bez jakéhokoliv předsudku viny jako s kteroukoliv jinou osobou. Takový předsudek by mohl znamenat zhoršení postavení obviněného ve vztahu k ostatním osobám v oblastech sociálních, morálních i právních. S obviněným se musí tímto způsobem jednat až do okamžiku, kdy pravomocný rozsudek potvrdí, že spáchal trestný čin, pro který se dané řízení koná.³²

Následujícím principem, kterému se budu věnovat, je zákaz retroaktivity čili zpětné účinnosti zákona. „V ústavním pořádku České republiky výslovný zákaz retroaktivity pro oblast trestního práva hmotného zakotvuje čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, všeobecný zákaz retroaktivity lze dovodit z čl. 1 Ústavy České republiky, podle něhož je Česká republika právním státem. K definičním znakům právního státu patří také princip právní jistoty a ochrany důvěry občanů v právo, jejichž součástí je také zákaz retroaktivity právních norem.“³³ Zákaz retroaktivity v oblasti trestního práva hmotného znamená, že trestnost daného činu se posuzuje dle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán a trest za tento trestný čin se ukládá podle zákona účinného v době jeho spáchání. Princip zákazu retroaktivity tedy zakazuje zpětnou časovou působnost zákona a zajišťuje, že takovou působnost nemohou mít ani novelizace zákona stávajícího. Užití pozdějšího zákona je možné jen tehdy, pokud je jeho užití pro pachatele příznivější.³⁴

Dalším principem ovládajícím trestní řízení je zákaz trestního stíhání za čin, pro který byla osoba již pravomocně odsouzena nebo obžaloby zproštěna.

³⁰ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010, s. 162-163.

³¹ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 503-504.

³² JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010, s. 127-128.

³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. května 1994, sp. zn. Pl. ÚS 16/93.

³⁴ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1395.

Jedná se o princip známý pod svým latinským názvem *ne bis in idem*, to znamená ne dvakrát v téže věci. Uvedený princip je možné nalézt v čl. 40 odst. 5 Listiny, přičemž je dále podrobněji rozpracován v trestním řádu³⁵, který jej rozšířil i na případy pravomocného zastavení trestního stíhání obviněného a skončení věci pravomocným rozhodnutím jiného orgánu.³⁶

Posledními principy, které budou uvedeny jako principy charakterizující činnost soudů, jsou zákaz stíhání nebo zbavení svobody jinak než ze zákonných důvodů a zákaz vzetí do vazby z jiných než zákonných důvodů, jen na základě rozhodnutí soudu a jen na dobu zákonem stanovenou. Zadržení osoby podezřelé a obviněné z trestného činu jen v zákonem stanovených případech je zakotveno v čl. 8 odst. 3 Listiny, kde se nachází i časové lhůty, do kdy musí být zadržená osoba vyslechnuta a předána soudu či propuštěna na svobodu a do kdy je nutné rozhodnout o uvalení vazby. Odst. 4 téhož článku Listiny navazuje na článek předchozí a upravuje podmínky pro zatčení obviněného a následný postup soudu pro další rozhodování o obviněném.³⁷

Pro úplnost přehledu ústavních principů, kterými je ovládána a formována moc soudní, je nutné zmínit ještě okruh principů, kterými jsou upraveny procesní práva a povinnosti účastníků řízení před soudy. Tyto principy jsou obsaženy v Ústavě a Listině a jsou konkretizovány zákonnou úpravou.³⁸ Jedná se zejména o rovnost práv účastníků řízení, právo na právní pomoc v řízení před soudy, právo osoby odepřít výpověď ze zákonných důvodů, právo na veřejné projednání věci bez zbytečných průtahů a konečně právo na tlumočníka, pokud účastník řízení prohlásí, že neovládá jazyk, v němž je jednání vedeno.³⁹

Ze všech shora uvedených principů, kterými je ovládána soudní moc, bývá jako základní požadavek pro dobře fungující soudní moc zdůrazňována její nezávislost a samostatnost. Samostatnost a nezávislost soudnictví je všeobecně vnímána jako jeden ze základních atributů moderního soudnictví.⁴⁰ Právě

³⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl.* Praha: Linde, 1998, s. 330.

³⁷ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině. 2. rozšířené vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 994-995.

³⁸ Zejména zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní.* Praha: Leges, 2010, s. 122-124.

⁴⁰ SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy).* Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 28.

nezávislosti jako zcela elementárnímu znaku soudní moci bude věnována tato diplomová práce.

1.3 Vymezení pojmu justice

Jelikož zní název mé diplomové práce *Nezávislost jako pojmový znak justice*, je nezbytné vysvětlit, co pojem justice znamená a zejména upozornit na odlišení pojmu justice a pojmu soudnictví. Ačkoliv bývají tyto pojmy často zaměňovány a používány jako synonyma, jejich význam není totožný. „Od soudnictví jako takového je nutné odlišovat pojem justice, který zahrnuje souhrn institucí a osob, které jsou povolány k výkonu soudnictví, ať již přímo, či z pověření státu, a jejichž činnost souvisí s výkonem soudnictví. Jedná se o jednotlivé soudy začleněné do soudní soustavy, státní zastupitelství začleněné do soustavy státního zastupitelství, advokacii, notářství, exekutorskou činnost, činnost patentových zástupců, daňových poradců, soudních znalců a tlumočnicků a dalších osob.“⁴¹

Je tedy zřejmé, že pojem justice je pojmem širším a zahrnuje v sobě jak soudnictví, tak i jiná právníká povolání. Zejména se jedná o činnosti institucí, jejichž činnost souvisí s činností soudů nebo na ni navazuje. Pojem justice dále zahrnuje také některé činnosti vykonávané soudy, které jsou označovány jako státní správa soudů a činnost soudcovských samosprávných orgánů. Jedná se tedy o ty činnosti soudů, které nemají procesní a rozhodovací charakter.⁴² Přesný seznam toho, co všechno je do pojmu justice zahrnuto, jsem v odborné literatuře nenalezla, jelikož všechna vymezení a definice pojmu justice končí slovy „a další“ nebo „a obdobné činnosti“.⁴³ Prvotní koncept mé diplomové práce byl takový, že jsem se chtěla zabývat nezávislostí všech složek tvořících justici. Při studiu odborné literatury se ovšem ukázalo, že důkladné zpracování všech složek, které bývají do justice řazeny, by značně přesáhlo doporučený rozsah diplomové práce. Z toho důvodu jsem se rozhodla podrobněji věnovat pouze jedné ze složek justice, a to soudnictví. Tato kapitola bude věnována stručnému představení jednotlivých

⁴¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 28.

⁴² WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 20.

⁴³ Např. vymezení justice v ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013 nebo WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011.

složek justice, zejména vymezení okruhu jejich činnosti a rovněž jejich ústavněprávnímu zakotvení.

Přestože nezávislost soudnictví tvoří pouze část problematiky nezávislosti justice, rozhodla jsem se svoji diplomovou práci věnovat nezávislosti soudnictví, jelikož výkon soudnictví patří k nejvýznamnějším funkcím každého státu. Existencí soudnictví stát dává najevo zákaz jakéhokoliv svémocného násilí při řešení právních záležitostí a manifestuje tak svůj mocenský monopol.⁴⁴ Ústavněprávně je soudnictví zakotveno v hlavě čtvrté Ústavy upravující moc soudní, přičemž přímo soudům jsou věnovány články 90 až 96 Ústavy. Právní úprava soudnictví je dále konkretizována v rámci zákonných předpisů, zejména v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o soudech a soudcích). Soudnictví lze definovat jako činnost nezávislých soudů jako státních orgánů, která je vykonávána podle předem daných procesněprávních pravidel a která spočívá v závazném řešení konkrétních případů podle již existujících právních norem.⁴⁵

Výše zmíněná definice shrnuje pojmové znaky soudnictví. Prvním z nich je výkon soudnictví pouze prostřednictvím orgánů státu, což vylučuje jeho výkon prostřednictvím jakýchkoliv jiných orgánů, přičemž nezáleží na tom, jak moc se jejich činnost činnosti státních orgánů podobá. Tyto státní orgány musí být navíc nezávislé. Soudnictví musí spočívat v řešení konkrétních případů podle pravidel, které je možné označit za soudní proces, jejichž smyslem je zajistit spravedlivé projednání daného případu. Řešení, které je cílem soudního procesu, musí být závazné. To jinými slovy znamená, že ho okruh osob, kterých se týká, musí respektovat a stát musí mít prostředky k jeho vynucení. Posledním pojmovým znakem soudnictví je to, že musí být při rozhodování aplikovány pouze již existující právní předpisy, jelikož úkolem soudnictví není tvorba práva, ale jeho aplikace.⁴⁶ Je třeba podotknout, že ne všichni autoři se na uvedené definici soudnictví shodují a někteří dokonce uvádějí, že pojem soudnictví nebyl ještě uspokojivě definován.⁴⁷

⁴⁴ KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 498.

⁴⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 27.

⁴⁶ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 19-20.

⁴⁷ SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 23.

V České republice je soudnictví organizováno do soustavy obecných soudů, které vykonávají všechny druhy soudnictví (civilní, trestní i správní) s výjimkou soudnictví ústavního. Soustavu soudů tvoří čtyři organizační články či stupně. Prvním článkem jsou soudy okresní, kterým odpovídají soudy obvodní v hlavním městě Praze a Městský soud v Brně. Druhý článek soustavy je tvořen soudy krajskými a Městským soudem v Praze. Třetím článkem jsou soudy vrchní se sídlem v Praze a v Olomouci. Na vrcholu soudní soustavy se nachází Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud, oba sídlící v Brně.⁴⁸

Další složkou justice je státní zastupitelství. Státní zastupitelství je zakotveno v čl. 80 Ústavy, jenž charakterizuje státní zastupitelství jako instituci, která zastupuje v trestním řízení veřejnou žalobu a která vykonává i další úkoly zákonem jí svěřené. Ačkoliv je hlavním úkolem státního zastupitelství zastupovat v řízení před soudem veřejnou žalobu, zmíněný článek Ústavy je zařazen do hlavy třetí Ústavy týkající se moci výkonné a ne do hlavy čtvrté, která upravuje moc soudní. Není bez zajímavosti, že v původním vládním návrhu Ústavy České republiky byl výše uvedený článek obsažen v hlavě týkající se moci soudní a některé hlasy volaly po tom, aby byla státnímu zastupitelství věnována celá samostatná hlava Ústavy. Zařazení státního zastupitelství v rámci Ústavy do moci výkonné je nanejvýše důležité, neboť jsou tím předurčeny jeho vzájemné vztahy k ostatním státním orgánům a je rovněž východiskem pro upravení jeho pravomoci a působnosti, což Ústava svěřuje zákonu.⁴⁹ Zákonnou úpravu státního zastupitelství obsahuje primárně zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. „Státní zastupitelství bylo zřízeno jako „soustava úřadů státu“, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených do působnosti státního zastupitelství. Tuto soustavu tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze) a okresní státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Brně, v obvodu hl. m. Prahy obvodní státní zastupitelství); sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů.“⁵⁰

⁴⁸ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 103.

⁴⁹ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 940.

⁵⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 613-614.

Následující složkou justice, jejímuž stručnému vymezení se budu věnovat, je advokacie. Advokacie je v nejširším smyslu slova chápána jako činnost, která spočívá v udělování právních rad, právních naučení a v obhajování zájmů jiných osob před soudy nebo jinými orgány. Advokacie v užším slova smyslu se omezuje pouze na právní poradu a právní obhajobu. Pokud se k těmto činnostem přidá ještě zastupování před soudy či jinými orgány i mimo ně, hovoříme tedy o advokacii v širším smyslu slova. Tato činnost musí být vykonávána jako povolání, zpravidla za odměnu nebo za příslib jiných výhod nebo požitků, její výkon je navíc podmíněn formální autorizací.⁵¹ Ústavněprávní základ advokacie je možné nalézt v čl. 37 odst. 2 Listiny, který garantuje každému právo na právní pomoc v řízení před soudy a jinými orgány již od počátku řízení. Právní pomocí ve smyslu zmíněného článku se rozumí právní zastoupení smluvní a profesionální, tedy takové, které je poskytováno osobami, které jsou oprávněny právní pomoc poskytovat jako součást svého povolání (advokáti, komerční právníci, částečně notáři).⁵² Úprava advokacie je dále konkretizována zákonnou úpravou v zákoně o advokacii.⁵³

Rovněž notářství, další složka justice, nachází svůj ústavněprávní základ v čl. 37 odst. 2 Listiny zakotvující právo na právní pomoc. „Právní pomoc poskytují profesionálně, v celém rozsahu bez omezení, soustavně a za úplatu především advokáti, dále v souvislosti s jejich činností a v rozsahu, který stanoví zákon, i notáři, soudní exekutoři, patentoví zástupci a daňoví poradci.“⁵⁴ Notářství je činnost, kterou vykonává notář ve vymezeném rozsahu zákonem č. 358/2002 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů. Stejně tak jako u vymezení advokacie, je možné vymezit notářství v užším a širším slova smyslu. Náplní notářské činnosti v užším slova smyslu je pouze činnost osvědčovací a ověřovací. Notářskou činností v širším smyslu se rozumí ta činnost, ve které je obsažen prvek správní nebo soudní. Jedná se především o řízení o dědictví, registraci smluv, řízení o úschovách, zřízení inventáře či vyměřování poplatků.⁵⁵

⁵¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 349-350.

⁵² PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. díl. Praha: Linde, 1998, s. 297-298.

⁵³ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1347.

⁵⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 240.

Dále se budu věnovat vymezení činnosti exekutorské, jejíž zakotvení v čl. 37 odst. 2 Listiny bylo již zmíněno výše. Jedná se o činnost soudního exekutora, fyzické osoby, kterou stát pověřil exekutorským úřadem. V rámci tohoto pověření exekutor provádí nucený výkon exekučních titulů a také další činnosti svěřené mu zákonem dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶ Soudní exekutor vykonává tedy na základě zmíněného zákona především činnost exekuční, čímž se rozumí nucený výkon exekučních titulů. Mimo to je oprávněn vykonávat v mezích zákona i další činnosti, např. poskytovat právní pomoc oprávněnému či povinnému v souvislosti se svou činností, sepisovat exekutorské zápisy nebo zjišťovat a spravovat majetek podléhající zajištění podle soudního rozhodnutí.⁵⁷

Dále je zapotřebí vymežit úlohu soudních znalců a tlumočnicků, neboť i ti tvoří nedílnou součást justice. „Znalec je osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, kterou tento orgán přibírá za tím účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí objasnila tu či onu skutečnost důležitou pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje (budou to nejčastěji otázky lékařské, otázky z oboru techniky a technologie, účetnictví, chemie a písma).“⁵⁸ Samozřejmě se znalců nevyužívá jen v řízení trestním, ale též v řízení civilním i správním tam, kde rozhodnutí soudu závisí na posouzení skutečností, ke kterým je zapotřebí odborných znalostí, pokud se jedná o složitou otázku, pro jejíž posouzení není dostatečné pouhé odborné vyjádření. Znalec je tedy fyzická osoba, která za pomoci svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které je potřeba posoudit, a posléze sděluje soudu subjektivní výsledek tohoto posouzení.⁵⁹ Zákonnou úpravu týkající se znalců a tlumočnicků obsahuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, nicméně podrobnější pravidla je možné nalézt ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., která byla vydána k provedení tohoto zákona. Zmíněná právní úprava platí též pro tlumočnický. Ústavněprávní základ pro činnost tlumočnicků představuje čl. 37 odst. 4 Listiny, který stanoví, že každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, kterým je vedeno jednání, má právo na tlumočnicka. Toto právo je nutné uplatnit u orgánu, před kterým se jednání vede. Uvedená

⁵⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 122.

⁵⁷ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 167.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010, s. 399.

⁵⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 110-111.

ústavněprávní úprava zajišťuje to, že právo na tlumočníka má každý, kdo tlumočníka potřebuje, nehledě na státní občanství nebo jiné aspekty.⁶⁰ Znalci i tlumočníci jsou fyzické osoby, které jsou jmenovány ministrem spravedlnosti, případně předsedy krajských soudů, a po složení slibu jsou vedeni v seznamu znalců a tlumočnicků, ze kterých jsou posléze znalci a tlumočníci vybíráni.⁶¹

Poslední složku justice tvoří patentoví zástupci a daňoví poradci. Patentoví zástupci jsou fyzické osoby, které jsou po splnění zákonných podmínek zapsáni do seznamu patentových zástupců. Hlavní činností patentového zástupce je poskytování odborné pomoci fyzickým a právnickým osobám ve věcech průmyslových práv. Tato činnost je realizována především zastupováním v řízení před soudy, Úřadem průmyslového vlastnictví nebo jinými orgány a poskytováním odborných rad.⁶² Ústavní základy činnosti patentových zástupců je možné nalézt opět v čl. 37 odst. 2 Listiny, který zakotvuje právo na právní pomoc. Zákonnou úpravu týkající se činnosti patentových zástupců obsahuje zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích, ve znění pozdějších předpisů. Ze stejného ústavněprávního základu, ze kterého vychází činnost advokátů, notářů, soudních exekutorů a patentových zástupců, vychází i činnost daňových poradců, která je podrobněji upravena v zákoně č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2. Historický exkurz

Na tomto místě bych ráda ve stručnosti představila historický vývoj právní úpravy týkající se nezávislosti soudnictví, které bude věnována následující kapitola mé diplomové práce. V žádném případě není cílem této kapitoly mapovat ucelený historický vývoj soudnictví na území České republiky. Smyslem této kapitoly je podat stručný nástin toho, jak se soudnictví postupně vyvíjelo a upozornit na vývojové tendence, které jsou významné pro téma jeho nezávislosti.

Na počátků vývoje soudnictví byl nositelem soudní moci panovník, přičemž většina sporů se řešila svépomocí. V určitých sporech majetkových a trestních vykonával soudní pravomoc také dvorský sjezd, jemuž předsedal

⁶⁰ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. díl. Praha: Linde, 1998, s. 302-303.

⁶¹ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 243.

⁶² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 101.

dvorský sudí, který byl královským úředníkem. V dalším vývoji svěřil panovník rozhodování určených záležitostí dalším svým úředníkům, a tak se kolem osoby dvorského sudího utvořil soud dvorský a kolem hradskeho správce soud hradskeý. Nejprve byly všechny soudy obecně příslušné, řešily spory všech obyvatel, což se ukázalo postupem času jako značně nefunkční a postupně se vytvářely soudy příslušné podle statusu či stavu stran.⁶³ Již od počátku byl kladen důraz na soudcovskou nezávislost. Soudci nesměli soudit vlastní spory ani spory týkající se svých přátel a příbuzných. Nebylo také dovoleno, aby soudce v průběhu řízení stranám radil či činil na ně nátlak. Přes tyto záruky soudcovské nezávislosti se ovšem ozývaly i nespokojené hlasy, které kritizovaly soudce za to, že si svůj úřad koupili, nechávali se při rozhodování uplatit nebo za to, že jsou hloupí.⁶⁴ „Další vývoj soudnictví byl v souladu s diferenciací společnosti, se stavovstvím, s rozvojem měst a konečně s měnícím se postavením panovníka. Vrchol středověkého soudnictví můžeme u nás pozorovat v období stavovské monarchie, kdy soudní organizace byla již velmi složitá. Odpovídala zachování principu personality práva podle příslušnosti k jednotlivým stavovským skupinám a sociálním vrstvám. Tyto skupiny se řídily podle vlastního práva a příslušely i k vlastním soudům.“⁶⁵ Toto hledisko bylo ještě kombinováno s hlediskem věcným, kdy vznikaly soudy řešící určitý okruh věcí. Ve 13. století se soud dvorský přeměnil na zemský soud, ve kterém získala klíčové slovo šlechta.⁶⁶

Na příkladu soudu zemského je možné ilustrovat vztah státní správy a soudnictví v období středověku. Správa a soudnictví se z počátku důsledně nerozdělovaly, neuplatňoval se tudíž princip dělby moci. První případ sepětí moci zákonodárné a soudní je možné sledovat na příkladu zemského soudu, který svými rozsudky zároveň vytvářel právo. Dále se vyskytovalo sepětí v rovině personální, kdy byly soudcovské posty obsazovány nikoliv soudci z povolání, ale úředníky, pro které byl výkon soudnictví pouze součástí jejich správní agendy. Soudy měly na českém území do roku 1620 obdobné postavení jako jiné státní úřady, přičemž výkon soudnictví prováděly orgány, které plnily zároveň i funkce

⁶³ VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 100-101.

⁶⁴ ADAMOVI, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 44-45.

⁶⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 76.

⁶⁶ ADAMOVI, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 9.

správní a hospodářské.⁶⁷ Organizace soudnictví byla v té době značně komplikovaná a roztržštěná. Nejenom že existovaly různé soudy pro různé skupiny obyvatelstva, ale existovalo vedle sebe soudnictví sekulární a soudnictví církevní, příslušné pro osoby církevní a dále pro věci, které mu byly vyhrazené, zejména právo manželské.⁶⁸

Významným mezníkem pro vývoj soudnictví se stal rok 1620, jelikož po nástupu habsburského absolutismu došlo k oddělení soudnictví od státní správy, hierarchickému uspořádání soustavy soudů a profesionalizaci výkonu soudnictví. Proces oddělování soudnictví od státní správy zahájila Marie Terezie, když vytvořením samostatného Nejvyššího soudního úřadu položila základy pro budoucí nezávislý výkon soudnictví. Její syn Josef II. stanovil, že soudnictví mohou vykonávat pouze profesně vzdělané osoby, čímž chtěl zamezit libovůli nižších soudních instancí. Vytvořil proto systém instanční podřízenosti a tím, že soudnictví hierarchicky uspořádal, dotvořil podmínky pro konečné oddělení soudnictví od státní správy. Za Josefa II. dochází rovněž k částečnému oddělení civilního a trestního řízení.⁶⁹

Základy moderní soudní soustavy byly položeny v éře bachovského absolutismu v padesátých letech 19. století. Soudy té doby můžeme rozdělit na soudy řádné a soudy specializované, přičemž soudy řádné se dále dělily na soudy řádné s obecnou pravomocí a soudy řádné s pravomocí kauzální. První rakouská ústava, zvaná dubnová nebo Pillesdorfova, ač nebyla nikdy realizována, poprvé stanovila rovnost občanů před soudem, zásadu, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, veřejnost a ústnost soudního jednání a v neposlední řadě také, že soudci mohou být suspendováni či přeloženi proti své vůli jen z rozhodnutí soudu.⁷⁰ V roce 1849 bylo vydáno císařské rozhodnutí, které obsahovalo principy nové organizace soudnictví. Soustava řádných soudů se skládala ze soudů okresních, okresních sborových, zemských, vrchního zemského soudu a Nejvyššího a kasačního soudu, který stál na vrcholu soudní soustavy. Tato hierarchická struktura zůstávala po celé období 1848-1918 s menšími či většími změnami zachovávána. Zásadní přelom pro soudnictví znamenala ústava

⁶⁷ VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 68-69.

⁶⁸ ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 9.

⁶⁹ VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 211.

⁷⁰ SHELLE, Karel. *Dějiny českého ústavního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 7.

prosincová z roku 1867, jejíž součástí byly i dva zákony zaobírající se organizací soudnictví, a to Státní zákon o zřízení říšského soudu a Státní zákon o soudcovské moci. Právě v posledně jmenovaném zákoně bylo poprvé výslovně stanoveno, že soudci jsou ve výkonu svého soudcovského úřadu nezávislí a samostatní a mohou být sesazeni pouze v zákonem stanovených případech na základě konkrétního soudního rozhodnutí. Výslovně zákon zdůrazňuje i oddělení soudnictví od státní správy, a to ve všech instancích.⁷¹

Po vzniku samostatného československého státu byly základy soudnictví upraveny v Ústavě ČSR z roku 1920, která ve své páté hlavě zakotvila základní principy organizace a fungování soudnictví v novém demokratickém státě. Soudnictví bylo odděleno od státní správy a soudcům bylo zajištěno zcela nezávislé právní postavení.⁷² Ústava ČSR deklarovala, že osoby, které vykonávají soudcovské povolání, jsou vázány pouze zákonem, tedy že jsou nezávislé na ostatních státních orgánech, úřadech i jakýchkoli jiných osobách. Soudce byl nejvyšší autoritou při výkladu zákona, byl nezávislý jak na svých nadřízených, tak i na politických činitelích. Toto výjimečné postavení soudců mělo garantovat jejich nezávislost.⁷³

Nezávislost soudců musela být v zájmu spravedlivého a nezávislého rozhodování chráněna i garantovanými materiálními jistotami, které měly soudce ochránit před případnými projevy nespokojenosti ze strany státních úředníků či politiků. Ústava ČSR zaručovala rovněž neodvolatelnost ze soudcovské funkce. Pouze pro špatný výkon své práce mohl být soudce kázeňsky postižen, což posuzoval kázeňský soud. Výkon soudnictví byl profesionalizovaný, proto bylo nutné k výkonu soudcovského úřadu splnit několik podmínek. Bylo vyžadováno, aby soudci splňovali podmínky stanovené pro státní úředníky (československé státní občanství, občanská bezúhonnost, tělesné a duševní zdraví) a navíc aby dosáhli věku 24 let, prokázali znalost státního jazyka a složili odbornou zkoušku.⁷⁴ Organizace soudnictví navazovala na organizaci soudnictví z období Rakouska – Uherska, jak bylo nastíněno výše. K zásadním změnám v této organizaci nedošlo, vznikly pouze některé soudy nové, jejichž vznik si vyžádala

⁷¹ SHELLE, Karel et al. *Proměny státu a práva v druhé polovině 19. století*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 99-114.

⁷² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

⁷³ ADAMOVIČ, Karolína et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 107-109.

⁷⁴ SHELLE, Karel. *Dějiny českého ústavního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 47-48.

právní praxe, a u některých soudů došlo ke změně jejich názvů. Za zmínku stojí zejména vytvoření Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu.

Z organizace soudů v předválečném Československu vycházelo i autonomní soudnictví protektorátní. V období protektorátu vedle sebe totiž koexistovalo soudnictví autonomní a soudnictví říšskoněmecké, které bylo přeneseno na naše území z Německa a bylo příslušné pro příslušníky německého národa.⁷⁵ Za zmínku stojí zřízení zvláštních soudů, které byly příslušné zejména pro provinění proti protektorátní moci a o jejichž nezávislosti a nestrannosti nemůže být ani řeč. „Členy stanných soudů dosazoval říšský protektor. Počet členů senátu mohl být libovolný, nevyžadovala se zvláštní kvalifikace soudců. Průběh řízení, které bylo tajné, nebyl nikterak předepsán a závisel zcela na kvalitě a vůli soudců. Obžalovaný nemohl mít obhájce, rozsudek senátu byl konečný a musel být hned vykonán.“⁷⁶

Po skončení druhé světové války byla zajištěna kontinuita demokratického a nezávislého soudnictví, které bylo garantováno Ústavou ČSR z roku 1920. Zásadní změny, které znamenaly konec soudnictví založeného na demokratických principech, nastaly po roce 1948. Základy pro soudnictví byly zakotveny v nové Ústavě, přičemž právní úprava byla konkretizována v zákoně o zlidovění soudnictví.⁷⁷ Soudy, zejména soudy trestní, se staly jedním z klíčových nástrojů komunistického státního aparátu a sloužily jako represivní složka vůči všem odpůrcům komunistického režimu. Hlavním posláním soudů bylo chránit společenský řád a státní zřízení republiky. Úkolem soudů bylo také zajistit, aby zákonů bylo používáno v souladu se zájmy pracujícího lidu. Posláním soudů bylo i působit na výchovu občanů k oddanosti a věrnosti státu a k řádnému socialistickému soužití. Na tomto místě bych ráda zmínila v té době zavedený institut soudců z lidu. Soudcem z lidu se mohl stát každý občan Československé republiky, který byl oddán lidově demokratickému zřízení, byl bezúhonný a dosáhl věku 23 let. Žádné kritérium odborné způsobilosti se pro výběr soudců z lidu neuplatňovalo. Hlas soudců z lidu měl při hlasování stejnou váhu jako hlas soudců profesionálních. Jak soudci z lidu tak i soudci profesionální mohli být

⁷⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 87-88.

⁷⁶ VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 356.

⁷⁷ Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

odvolání národním výborem.⁷⁸ Všechny výše uvedené skutečnosti měly nedozírný dopad na proklamovanou nezávislost soudnictví.

I Ústava z roku 1960 se zabývala mocí soudní, a to v hlavě osmé. Opět bylo stanoveno, že hlavním úkolem soudů je ochrana socialistického státu, jeho státního zřízení a zájmů pracujícího lidu a že soudy mají svojí činností vychovávat občany k oddanosti socialismu. Právní úprava soudnictví byla dále provedena několika zákony, zejména o organizaci soudů a o místních lidových soudech.⁷⁹ „Podle dikce zákona o organizaci soudů měly soudnictví vykonávat „volené“ a údajně i „nezávislé“ lidové soudy. Deklarovanou nezávislost soudců relativizovala už jejich povinnost vykládat zákony v souladu se socialistickým právním vědomím a přetrvávající závislost na národních výborech a – jejich prostřednictvím, ale i jinak – na aparátu komunistické strany.“⁸⁰

Po listopadu 1989 byly soudy podrobeny ostré kritice, jelikož v nich byl spatřován jeden z hlavních nástrojů komunistického režimu. Bylo jim vyčítáno, že sloužily ne jako ochránci a strážci zákonnosti, ale jako ochránci a strážci zájmů vládnoucí komunistické strany, a to zejména v oblasti trestního řízení. Nastala proto v oblasti soudnictví doba personálních i organizačních změn a byla připravena řada právních předpisů, která v mnohém navázala na prvorepublikovou právní úpravu.⁸¹

3. Současná právní úprava nezávislosti soudnictví

Tato část mé diplomové práce bude věnována představení současné právní úpravy nezávislosti soudnictví. Nezávislost soudnictví je naprosto klíčový princip, kterým je soudnictví v moderním státě, jenž se hlásí k demokratickým zásadám a principům, ovládáno. Pokud chceme zkoumat nezávislost soudnictví, je třeba brát na zřetel několik aspektů. Zaprvé je zapotřebí si uvědomit, že musíme odlišovat nezávislost soudů jako institucí, a soudců jako individuálních osob vykonávajících povolání, při němž dochází k výkonu moci soudní. Teoretické odlišení nezávislosti soudů a nezávislosti soudců je však o mnoho jednodušší, než jeho

⁷⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 96-98.

⁷⁹ SHELLE, Karel. *Dějiny českého ústavního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 153-154.

⁸⁰ VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 543.

⁸¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 102-103.

praktická realizace. Soud jako instituce může totiž vykonávat soudní moc jen prostřednictvím soudců, individuálních osob.⁸² Pokud se budeme zabývat nezávislostí soudců, musíme vzít v potaz i nezávislost dalších soudních osob, které se určitým způsobem na rozhodování soudců podílejí nebo dokonce samostatně rozhodují, tím mám na mysli zejména vyšší soudní úředníky, justiční čekatele či laické přísedící. Pouze toto rozdělení nezávislosti soudnictví na nezávislost soudů, nezávislost soudců a nezávislost dalších soudních osob není dostačující, neboť nezávislost soudnictví je chápána v několika rovinách. Jedná se o nezávislost osobní, nezávislost organizační, nezávislost funkční a nezávislost ekonomickou. Nezávislost osobní je vázána na povolání soudce jako takové, týká se především ustavování soudců a jejich sesaditelnosti. Nezávislost organizační má svůj základ v principu dělby moci a je založena na oddělitelnosti soudů od moci zákonodárné i od moci výkonné. Nezávislost funkční spočívá v tom, že jiné orgány státu nemají žádnou zákonnou možnost, jak ovlivňovat proces rozhodování a fungování soudů. Konečně nezávislost ekonomická je založena na dostatečné finanční nezávislosti soudců, což má být zajišťováno jejich odpovídajícím platovým ohodnocením.⁸³ Pokusím se tedy nezávislost soudnictví prozkoumat ze všech těchto hledisek, která ve svém souhrnu tvoří obraz nezávislosti českého soudnictví jako celku.

Základ současné právní úpravy nezávislosti soudnictví nalezneme v Ústavě. Moci soudní je věnována hlava IV. Ústavy a pro nezávislost soudnictví jsou klíčové především dva články, a to článek 81 a 82 Ústavy. Článek 81 Ústavy stanoví, že soudní moc je vykonávána jménem republiky nezávislými soudy, zatímco článek 82 Ústavy se věnuje nezávislosti soudců, když garantuje jejich neodvolatelnost a zároveň vylučuje slučitelnost soudcovské funkce s výkonem jiných veřejných funkcí. Pro problematiku nezávislosti soudců jsou klíčové i články 90 až 96 Ústavy, které pojednávají o organizaci soudnictví, vymezují, kdo se může stát soudcem a za jakých podmínek, a stanoví, že soudce je vázán pouze zákonem. V Listině je nezávislost soudnictví zmíněna v části V. garantující právo na soudní a jinou právní ochranu. Článek 36 odst. 1 Listiny hovoří o tom, že každý má právo se stanoveným způsobem domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu nebo jiného orgánu.

⁸² DRGONEC, Ján. *Nezávislosť súdnej moci a možnosti jej vonkajšej a vnútornej kontroly*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 49.

⁸³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 51.

Jak jsem již zmínila, Ústava a Listina vytváří ústavněprávní základy pro nezávislost soudnictví, přičemž podrobnější úprava je přenechána zákonům a podzákonným právním normám. Právní úpravu soudnictví, která zahrnuje zásady soudní organizace, postavení soudů a soudců včetně úpravy nezávislosti soudnictví, obsahují procesní předpisy (občanský soudní řád, trestní řád, soudní řád správní) a především zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně dalších zákonů, ve změnách pozdějších předpisů (dále jen zákon o soudech a soudcích). Dalším zákonem, na který je třeba upozornit, je zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, upravující postavení vyšších soudních úředníků. Ekonomická nezávislost soudců je bezpodmínečně spjata s jejich platovým ohodnocením, které je upraveno zákonem č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů, náhrady za vykonávání funkce přísedícího jsou stanoveny podzákonným právním předpisem, a to vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přísedícího, ve znění pozdějších předpisů. Postavení justičních čekatelů jako dalších soudních osob je upraveno vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, ve znění pozdějších předpisů.⁸⁴

Základní pravidla pro fungování nezávislého soudnictví obsahují také prameny mezinárodního práva, které formulují principy, bez jejichž dodržování by koncepce nezávislého soudnictví zůstala jen prázdnou frází. Nejvýznamnějšími mezinárodními dokumenty, které se týkají problematiky nezávislého soudnictví, jsou Základní zásady nezávislého soudnictví přijaté Organizací spojených národů v roce 1983, Charta evropských soudců přijatá 20. března 1993 ve Wiesbadenu Evropskou asociací soudců, regionální odnoží Mezinárodní asociace soudců, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům č. R (90)12 o nezávislosti, činnosti a úloze soudců, přijaté 13. října 1994, Evropská charta o statutu soudců Rady Evropy přijatá během zasedání ve Štrasburku 8. –

⁸⁴ SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 233-238.

10. července 1998 a konečně Všeobecná charta soudce, jež byla jednomyslně přijata v listopadu 1999 v Taipei Mezinárodní asociací soudců.⁸⁵

3.1 Nezávislost soudců

Nejprve se budu zabývat nezávislostí soudnictví z hlediska osobního, tedy nezávislostí osob, které se účastní rozhodovacího procesu. Jedná se především o soudce, ale i o další soudní osoby, jako přísedící, justiční čekatele, asistenty soudců nebo vyšší soudní úředníky. Klíčové ústavněprávní ustanovení zakotvující nezávislost soudců je článek 82 odst. 1 Ústavy, kde je stanoveno, že soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí, přičemž jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Z daného ustanovení je zřejmé, že je nutné rozlišovat pojmy nezávislost a nestrannost soudců. Ačkoliv se jedná o pojmy velmi podobné, které směřují k tomu samému cíli, a to spravedlivému a objektivnímu rozhodování v rámci soudního procesu, nestrannost soudce bývá vnímána jako vnitřní záležitost každého soudce, který přistupuje ke všem účastníkům stejně jako nezúčastněný subjekt, zatímco nezávislost soudce je chápána jako jeho nezávislost na vnějších vlivech.⁸⁶ „Záruky nezávislosti soudce proto směřují k jeho objektivní ochraně proti vlivům, které by mohly zasáhnout do jeho rozhodovací činnosti (podřízenost vnějším pokynům, existenční obavy, šikana ze strany soudních funkcionářů apod.). Nestrannost soudce je pak především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický stav soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), což je zejm. záležitostí odpovědnosti a svědomí samotného soudce.“⁸⁷

3.1.1 Vázanost pouze zákonem

Mezi ústavněprávní záruky nezávislosti soudců patří především jejich nesesaditelnost, neodvolatelnost a nedotknutelnost. Z obsahového hlediska je naplněna nezávislost soudců tím, že jsou vázáni pouze zákonem, to znamená, že jsou vyloučeny jakékoliv prvky subordinace v soudcovském rozhodování.⁸⁸ Tato zásada je upravena v článku 95 odst. 1 Ústavy, který stanoví, že soudce je při

⁸⁵ Zpráva Open Society Institute. *Monitorování procesu rozšíření EU: Stav soudnictví*, Praha: Q.E.D. Publishing, 2002, s. 20.

⁸⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 52-53.

⁸⁷ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 982.

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. července 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.

svém rozhodování vázán zákonem a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, přičemž je oprávněn posuzovat soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s mezinárodní smlouvou. Odstavec 2 uvedeného ustanovení navazuje na odstavec 1 s tím, že pokud dojde soud k závěru, že zákon, který má být v daném případě aplikován je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc k posouzení Ústavnímu soudu ČR.

Princip vázanosti soudce při rozhodování pouze zákonem a mezinárodními smlouvami je považován za jeden z klíčových aspektů soudcovské nezávislosti. V souladu s ním soudce není při svém rozhodování vázán ničím jiným, zejména žádnými pokyny ani příkazy. Soudce se také nesmí nechat ovlivnit veřejným míněním ani žádnými jinými formami přímého či nepřímého nátlaku. „Vázanost soudce zákonem znamená jeho povinnost zákon dodržovat, neporušovat ho, neobcházet ho a procesně postupovat v souladu se zákony. To v praxi vyžaduje vysoké nároky na kvalitu zákonů (jasnost, jednoznačnost, kompletnost úpravy, vzájemnou provázanost, obsahový i terminologický soulad mezi zákony etc.) i koordinovaný přístup k jejich výkladu (gramatickému, historickému, systematickému, logickému a při používání analogie iuris i legis).“⁸⁹ Určitý problém lze spatřovat ve formulaci předmětného článku Ústavy, který hovoří o tom, že soudce je vázán pouze zákonem. Použití slovního spojení vázanost zákonem může být značně zavádějící, jelikož zákon představuje jen jednu z forem pramenů práva, a to psaný zákon. Kromě psaného práva by měl soudce být vázán také právními principy,⁹⁰ obyčeji a zvyklostmi, jelikož z principu předvídatelnosti a jednoty soudních rozhodnutí plyne požadavek na respektování dříve použitých procesních postupů a dříve vyslovených právních názorů. Soudce nemá být tedy vázán toliko zákony ale platným právem.⁹¹

Ačkoliv Ústava ani Listina neobsahují ustanovení, které by zakládalo obecnou závaznost celého právního řádu, tato závaznost je vyvozována z principů demokratického právního státu garantovaných Ústavou v čl. 1 odst. 1. Soudce je proto vázán nejen zákony, jak je v ustanovení článku 95 odst. 1 Ústavy výslovně uvedeno, ale také zákony ústavními a také každým jiným podzákoným

⁸⁹ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 1998, s. 322.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, kde byly právní principy označeny za pramen práva, a to i v prostředí práva psaného „pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního, a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklosti.“

⁹¹ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1284.

předpisem, pokud nedojde k názoru, že daný podzákoný právní předpis není v souladu se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.⁹²

Tuto argumentaci podporuje i judikatura Ústavního soudu, dle něhož je všeobecná závaznost právního řádu základním atributem právního státu, přičemž právní řád je tvořen nejen zákony, včetně zákonů ústavních, a mezinárodními smlouvami, ale i dalšími prameny práva. Mezi tyto prameny se řadí zejména právní předpisy orgánů státní správy a obecně závazné vyhlášky orgánů územní samosprávy. Soudce při použití těchto předpisů nerozhoduje o jejich platnosti nebo neplatnosti, rozhoduje pouze o jejich neaplikovatelnosti v individuálním případě. Vázanost soudce zákonem na základě čl. 95 odst. 1 a čl. 1 odst. 1 Ústavy tedy, dle Ústavního soudu, znamená, že soud je oprávněn neaplikovat jiný právní předpis, pokud ho považuje za rozporný se zákonem. Jestliže však soud nekonstatuje nesoulad jiného právního předpisu se zákonnou úpravou či mezinárodní smlouvou, je jiným právním předpisem vázán. Na tomto místě stojí za připomenutí zvláštní postavení soudců Ústavního soudu, kteří jsou vázáni jen ústavním pořádkem a nikoliv běžnými zákony.⁹³

Další otázkou je vázanost soudců judikaturou. Přestože soudní rozhodnutí v individuálních případech nejsou v České republice obecně závazná, judikatura zejména vrcholných soudů (Ústavní soud, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud) působí silou své přesvědčivosti. Rozhodnutí uvedených soudů jsou považována za projev vysoké odborné kvalifikace a působí tak silou své argumentace. Vázanost soudců judikaturou Ústavního soudu se vyvozuje z článku 89 odst. 2 Ústavy, který hovoří o tom, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby. Obecnou závaznost rozhodnutí soudů vyššího stupně pro soudy stupně nižšího však není nutné dovozovat ze zmíněného ustanovení Ústavy, poněvadž pokud by závaznost judikatury nebyla respektována, došlo by k porušení hned několika záruk práva na spravedlivý proces. Jednalo by se o porušení zásady předvídatelnosti rozhodovací činnosti soudů, což by vedlo k ohrožení právní jistoty, a také by byla porušena zásada rovnosti účastníků řízení, kteří mají nárok očekávat, že v jejich věci bude rozhodnuto obdobně jako v obdobných případech v minulosti. Pokud by soud nižšího stupně nerespektoval

⁹² SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 779-780.

⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2003, sp. zn. I. ÚS 276/01.

ustálený právní názor soudu stupně vyššího, vedlo by to k tomu, že by byla jeho rozhodnutí rušena v rámci rozhodovací činnosti soudů o opravných prostředcích.⁹⁴

Nejvyšší správní soud se otázce závaznosti judikatury Ústavního soudu věnoval a dospěl k názoru, že k odchýlení se od trvalé, ustálené a jednotné judikatury Ústavního soudu soudci obecných soudů může dojít jen ve zcela výjimečných případech. Jedná se zejména o případy, kdy by došlo ke změně právní úpravy nebo by judikatura Ústavního soudu byla vnitřně nesourodá. Dále se jedná o situaci, kdy by se judikatura Ústavního soudu dostatečně nevypořádala s problémem, kterého se rozhodovací činnost obecných soudů týká, přičemž by muselo být patrné, že se s ním nevypořádala pouze v důsledku opomenutí a nikoliv záměrně. Konečně se soudce obecného soudu může od judikatury Ústavního soudu odchýlit v případě, že by došlo k zcela zásadním změnám ekonomických a společenských podmínek, což by musel soudce v odůvodnění svého rozhodnutí přesvědčivě zdůvodnit,⁹⁵ což podpořil svým nálezem i Ústavní soud, který judikoval, že: „Argumentaci obecného soudu, že musel postupovat podle ustálené a platné judikatury, nelze přisvědčit, neboť soudce je podle čl. 95 odst. 1 Ústavy při rozhodování vázán pouze zákonem. V případě, že při svém rozhodování přihlíží k judikatuře, měl by mít na zřeteli, že její ustálenost a platnost jsou odvislé od vývoje, který je odrazem daných společenských a ústavněprávních podmínek.“⁹⁶ Výše uvedené lze tedy shrnout do závěru, že ačkoliv je soudce ustálenou judikaturou vázán, neměl by ji slepě následovat za všech okolností, ale měl by v rámci své rozhodovací činnosti zhodnotit společenské a právní poměry, které se každého případu týkají.

Ustanovení článku 95 odst. 1 stanoví rovněž vázanost soudce mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. Takové smlouvy jsou stanoveny článkem 10 Ústavy a jsou jimi vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána.⁹⁷ Jedná se o mezinárodní smlouvy, které jsou do vnitrostátního právního řádu inkorporovány. To znamená, že ačkoliv se stále jedná o mezinárodní pramen práva, jsou tyto smlouvy přímo aplikovatelné a mají přednost před zákonem. Soudci jsou povinni takové mezinárodní smlouvy přímo aplikovat, a pokud zjistí

⁹⁴ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1286.

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. září 2005, sp. zn. NSS 2 Afs 180/2004.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. dubna 1996, sp. zn. Pl. ÚS 40/95.

⁹⁷ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 757.

mezi nimi a podzákoným právním předpisem rozpor, použijí přímo ustanovení mezinárodní smlouvy a nebudou aplikovat daný podzákoný právní předpis.⁹⁸

Složitější situace nastává v případě, že vznikne rozpor mezi mezinárodní smlouvou dle čl. 10 Ústavy a zákonem. V takovém případě je povinností soudce tento rozpor vyslovit a řídit se mezinárodní smlouvou, která má před zákonem aplikační přednost. Soudce tedy zákon nezruší, jen ho pro daný případ nepoužije, přičemž není nutné podávat Ústavnímu soudu návrh na zrušení takového zákona.⁹⁹ K odlišnému názoru však došel Ústavní soud v případech, kdy by se do rozporu dostal zákon a mezinárodní smlouva týkající se základních lidských práv a svobod. V tomto případě je, dle názoru Ústavního soudu, nezbytnou povinností soudce obecného soudu předložit Ústavnímu soudu věc, ve které došel k závěru, že zákon odporuje mezinárodní smlouvě týkající se základních lidských práv a svobod.¹⁰⁰ Tento právní názor byl přijat i jeho další judikaturou (např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.4.2003, sp. zn. I. ÚS 752/02). Princip vázanosti soudců pouze zákonem a mezinárodní smlouvou je dále konkretizován zákonem o soudech a soudcích v § 79 odst. 1, podle kterého jsou soudci povinni vykládat zákon podle svého nejlepšího svědomí a rozhodovat bez zbytečných průtahů v přiměřených lhůtách, a to nestranně, spravedlivě a na základě skutečností, které byly zjištěny v souladu se zákonem.

3.1.2 Požadavky kladené na osobu soudce

Zákon o soudech a soudcích v § 80 odst. 1 a 2 stanoví požadavky na soudce kladené. Soudce, a stejně tak přísedící, je povinen vykonávat jemu svěřenou funkci svědomitě a jak při výkonu své funkce, tak i ve svém civilním životě, se má zdržet všeho, co by mohlo ohrozit důvěru veřejnosti v jeho spravedlivé a nestranné rozhodování nebo narušit důstojnost soudcovské funkce. Dále má soudce povinnost prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst a chovat se tak, aby tuto nezávislost a dobrou pověst neohrozil. Soudce má odmítnout jakýkoliv zásah, přání nebo žádost, v jejichž důsledku by mohlo být ohroženo nezávislé soudnictví. Stejně tak soudce nesmí brát zřetel na zájmy politických stran, veřejné mínění ani vliv sdělovacích prostředků. Soudce

⁹⁸ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1287.

⁹⁹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 757.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01.

musí vždy vystupovat nezájatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat stejně, a to bez jakýchkoliv předsudků. Výše zmíněné povinnosti spojené s výkonem soudcovské funkce slouží jako základní kritéria pro kárnou odpovědnost soudců.¹⁰¹

Prvním požadavkem, který je na osobu soudce kladen, je, že soudci nesmějí být podjatí. O podjatost se jedná, pokud s ohledem na poměr soudce k projednávané věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům lze mít oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti. Jedině takový soudce, který není v žádném osobním vztahu k účastníkům a jejich zástupcům a který nemá žádný osobní zájem na výsledku své rozhodovací činnosti, je zárukou nezávislého a spravedlivého rozhodnutí. Podjatý soudce je zejména takový soudce, který by měl být sám účastníkem řízení, byl v příbuzenském vztahu k účastníkům či jejich zástupcům nebo se účastnil projednávání věci v nižším stupni. V takových případech je nutné, aby byl soudce, u něhož existují důvodné pochybnosti o jeho podjatosti, z projednávání dané věci vyloučen. Není přitom nezbytné, aby bylo vyloučení soudce založeno na jeho skutečně prokázané podjatosti, postačí pouze existence rozumné pochybnosti o jeho nepodjatosti. Důvodem pro vyloučení soudce však nejsou takové okolnosti, které spočívají v procesním postupu daného soudce nebo jeho rozhodování v dalších věcech účastníků řízení.¹⁰²

Další zárukou soudcovské nezávislosti je to, že soudcovská funkce má být důsledně apolitická. Toto tvrzení vychází z článku 44 Listiny, který umožňuje zákonodárci omezit právo soudců zakládat politické strany a sdružovat se v nich. Soudci obecných soudů však nemají zákonnou úpravou výslovně zakázáno být členy politické strany nebo politického hnutí, čímž se jejich postavení liší od soudců Ústavního soudu, pro něž je tato možnost výslovně vyloučena zákonem o Ústavním soudu v § 4 odst. 4.¹⁰³ Ačkoliv členství v politických stranách soudcům obecných soudů zákonem zakázáno není, není jejich členství v nich vhodné a soudci by členy politických stran být neměli. Hlavním argumentem je ohrožení důvěry v nezávislé a nestranné soudnictví. Členství soudce v politické straně by totiž mohlo ohrozit jeho vnímání jako nestranného a nezávislého rozhodce a bylo by obtížné udržet důvěru veřejnosti v politickou neutralitu soudců, pokud by byli

¹⁰¹ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 278-281.

¹⁰² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 80.

¹⁰³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

členy politických stran a zapojovali se tak do jejich činnosti.¹⁰⁴ Důrazně je pak nutné odmítnout praxi běžnou v některých státech USA, kde se politicky činné osoby stávají soudci odměnou za své aktivní působení v politickém životě. S požadavkem nezávislého soudnictví se totiž absolutně neslučuje, aby byla bývalým politikům darována funkce soudce jako doživotní odměna za jejich politické zásluhy.¹⁰⁵

Jak již bylo uvedeno výše, požadavky kladené na chování soudce se netýkají pouze toho, jak má soudce vystupovat při výkonu své funkce. Nároky jsou kladeny i na jeho chování v soukromém životě. Soudce je povinen se ve svém osobním životě chovat tak, aby jeho chování nenarušovalo důstojnost a vážnost soudcovské funkce a aby neohrožoval důvěru veřejnosti v nezávislé a spravedlivé rozhodování soudů. Zejména nesmí své funkce využít k prosazování svých zájmů a nesmí působit jako rozhodce či zprostředkovatel právních sporů ani zastupovat účastníky řízení. Důležitou povinností, která formuje chování soudce, je zachovávat náležitou úctu k ostatním soudcům a zaměstnancům soudu, osobám vykonávajícím jiná právnícká povolání (zejména se zde mají na mysli advokáti a státní zástupci) a také k účastníkům řízení.¹⁰⁶

Soudce musí splňovat i požadavek týkající se jeho odbornosti, jediné tak může být zachována zásada *iura novit curia*.¹⁰⁷ Soudce je povinen se neustále sebevzdělávat a tím dbát o prohlubování svých odborných znalostí potřebných k řádnému výkonu své funkce. Principu nezávislého soudnictví by však odporovalo, pokud by byli soudci nuceni k jednotnému vzdělávání organizovanému Ministerstvem spravedlnosti. Nezávislosti soudnictví svědčí totiž názorová různorodost mezi soudci a ne mechanicky přejímaná názorová jednota, k níž by zajisté docházelo, pokud by byli všichni soudci vzděláváni jednotně. Docházelo by tím k nežádoucímu zásahu do nezávislosti soudnictví, a to mocí výkonnou, která by určovala, jak bude jednotné vzdělávání soudců probíhat.¹⁰⁸ Tento názor byl podpořen i judikaturou Ústavního soudu, který vyvodil, že: „Uvedený systém vzdělávání, řízený fakticky z centra moci výkonné, neskýtá k nezávislé a svobodné tvorbě názorů potřebný a nutný předpoklad co nejširší

¹⁰⁴ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 984-985.

¹⁰⁵ ONDRUŠ, Radek. *K některým aspektům výběru a výchovy soudců v České republice (úvaha de lege ferenda)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 281.

¹⁰⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 280-281.

¹⁰⁷ Soud zná právo.

¹⁰⁸ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 986.

otevřenosti s možností konfrontace rozdílných názorů z různých pramenů (jejichž volba by měla být ponechána autonomnímu rozhodnutí soudce samotného) včetně zdrojů zahraničních.¹⁰⁹

Vnější ochranu soudcovské nezávislosti poskytuje soudcům i trestní právo. §74 odst. 1 zákona o soudech a soudcích stanoví, že funkce soudce i přísedícího jsou funkcemi veřejnými a jako takovým je jim trestním zákoníkem¹¹⁰ poskytována zvýšená právní ochrana. K ochraně soudce je požadováno, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s jeho funkcí.¹¹¹ Soudcovskou nezávislost chrání ustanovení § 325 trestního zákoníku upravující násilí proti úřední osobě a ustanovení §326 trestního zákoníku týkající se vyhrožování s cílem působit na úřední osobu. Objektem, to znamená právem chráněným zájmem, obou zmíněných trestných činů je nerušený výkon pravomoci úřední osoby jako jednotlivce. Tento výkon může být rušen násilím s úmyslem působit na výkon pravomoci úřední osoby či výhrůžkou usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby. Klíčové ustanovení trestního zákoníku týkající se soudcovské nezávislosti je §335 upravující trestný čin zasahování do nezávislosti soudů, jehož objektem je zájem na ochraně nezávislosti soudců před neoprávněnými zásahy do jejich činnosti a rozhodování a rovněž zájem na zajištění zákonnosti, objektivity a nestrannosti rozhodovací činnosti soudců. Zmíněným ustanovením je chráněna nezávislost soudců obecných soudů i soudců Ústavního soudu. Vzhledem k tomu, že objektem tohoto trestného činu je nezávislost soudcovské funkce a nikoliv ochrana osoby soudce, jsou zmíněným ustanovením chráněny i další soudní osoby, zejména vyšší soudní úředníci a justiční čekatelé.¹¹²

S odvětvím trestního práva souvisí i další ze záruk soudcovské nezávislosti, a to podmíněnost trestního stíhání. „Podmíněnost trestního stíhání znamená, že soudce v trestních věcech disponuje částečnou procesní imunitou (exempcí), a to i pro trestné činy, které spáchal při výkonu funkce nebo v souvislosti s výkonem této funkce. V takových případech lze soudce trestně

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

¹¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹¹ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 272.

¹¹² NOVOTNÝ, Oto et al. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 427, 439-440.

stíhat nebo vzít do vazby jen se souhlasem prezidenta republiky.“¹¹³ Před novelou zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích z roku 2008 požívali soudci i přestupkové imunity a mohli požádat o projednání přestupku v rámci kárného řízení. Zmíněnou novelou byla tato možnost odstraněna a přestupková imunita soudců byla zrušena. Tento krok je vnímán jako snaha o co největší podřízení soudců moci výkonné, což vede k otázkám týkajícím se ohrožení nezávislého soudnictví.¹¹⁴

3.1.3 Neodvolatelnost a nepřeložitelnost

Další záruky soudcovské nezávislosti jsou zakotveny v článku 82 odst. 2 Ústavy, kde je stanovena neodvolatelnost a nepřeložitelnost soudců proti jejich vůli. Výslovně stanovená neodvolatelnost soudců je bezpochyby reakcí na období komunismu, kdy soudci odvolatelní byli, přičemž je mohli odvolat jejich voliči nebo zastupitelský orgán, kterým byli zvoleni. Žádnému státnímu orgánu není umožněno, aby mohl soudce odvolat, z čehož je nutné vyvozovat, že soudci být nikým odvoláni nemohou, kromě případů kárného provinění soudců, o němž bude pojednáno níže. I kdyby neodvolatelnost soudců nebyla v Ústavě výslovně zakotvena, nebylo by možné v souladu s principem dělby moci, soudce mocí zákonodárnou nebo výkonnou odvolat. Nezávislost soudní moci by tím totiž mohla být vážně ohrožena. Jak vyplývá ze všeho výše uvedeného, funkce soudce může zaniknout jen ze zákonem stanovených důvodů.¹¹⁵

Pokud se chceme zabývat způsoby zániku soudcovské funkce, považují za nezbytné alespoň ve stručnosti pojednat o tom, jak funkce soudce vzniká. Proces ustavování soudců upravuje zákon o soudech a soudcích a je vyjádřením základních požadavků na osobu soudce kladených, to znamená odbornosti a nezávislosti. Soudcem se může stát pouze občan České republiky, který je bezúhonný, svéprávný a dosáhl věku 30 let, jehož zkušenosti a vlastnosti dávají dostatečnou záruku řádného výkonu soudcovské funkce. Požadavek odbornosti je splněn ukončeným vysokoškolským právnickým vzděláním a složením odborné justiční zkoušky. Soudci jsou do funkce ustavováni jmenováním prezidentem republiky, do jehož rukou skládají slib. Ke jmenování soudců do funkce dochází

¹¹³ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 641.

¹¹⁴ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 615.

¹¹⁵ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 988-989.

bez časového omezení, což je důležitou zárukou jejich nezávislosti.¹¹⁶ „Zejména komunistický režim si závislost soudců zajišťoval jejich časově omezenou volbou. A tak hlavně v období tzv. normalizace nebylo výjimkou, že tzv. politicky nespolehliví soudcové nebyli opětovně voleni do soudcovských funkcí. Každý soudce v totalitním režimu musel tedy za svůj aktivní život projít až čtyřmi volbami.“¹¹⁷ Po složení slibu jsou soudci přiděleni k předem určenému okresnímu soudu, což činí ministr spravedlnosti. Soudce, který byl přidělen ke konkrétnímu soudu, může být přeložen pouze na vlastní žádost nebo se svým souhlasem k soudu jinému.¹¹⁸

Přeložení soudce proti jeho vůli výslovně zakazuje již zmíněné ustanovení článku 82 odst. 2 Ústavy. Z důvodu tohoto ústavního zákazu není přeložení soudce bez jeho souhlasu možné a k přeložení soudce k jinému soudu dochází jen tehdy, pokud soudce s přeložením souhlasí nebo o něj sám požádá. Výjimku z tohoto pravidla tvoří přeložení soudce bez jeho souhlasu z důvodu kárné odpovědnosti nebo z důvodu změn v organizaci soudů či změn obvodů soudů, a to jen v tom případě, že řádný výkon soudnictví není možné zajistit jinak. Pokud nenastanou tyto předem stanovené situace, soudce bez jeho souhlasu přeložit k jinému soudu nelze.¹¹⁹ „Tato pojistka rovněž slouží jako záruka nezávislosti soudců a zabránění administrativní šikaně, tj. možnému opakování případů známých z komunistického období, kdy nepohodlní soudci byli účelově překládáni na jiné soudy, příp. k jiným agendám tak, aby se jim jednak jejich práce co nejvíce „zprotivila“ (např. museli se přestěhovat, byli nuceni vykonávat práci mimo svoji původní specializaci apod.) a také aby nenarušovali zájmy vládnoucího režimu tam, kde to bylo shledáváno nejcitlivějším.“¹²⁰

Jak jsem již uvedla, princip neodvolatelnosti soudců jako záruka soudcovské nezávislosti se projevuje především v tom, že funkce soudce zaniká pouze ze zákonem vymezených důvodů. Prvním důvodem je dosažení stanoveného věku, a to 70 let, přičemž funkce soudce zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl 70 let. Dále soudce pozbývá své funkce

¹¹⁶ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 121.

¹¹⁷ SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 484.

¹¹⁸ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 121.

¹¹⁹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 649.

¹²⁰ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 993.

rozhodnutím, kterým bylo zjištěno, že není způsobilý nadále vykonávat soudcovskou funkci nebo rozhodnutím, jímž byl odsouzen pro úmyslně spáchaný trestný čin nebo i pro trestný čin nedbalostní, pokud byl odsouzen k nepodmíněnému odnětí svobody. Funkce soudce zaniká i rozhodnutím, jímž byl soudce omezen ve svéprávnosti.¹²¹ Důvodem pro zánik soudcovské funkce je také pozbytí státního občanství České republiky a samozřejmě smrt soudce nebo prohlášení soudce za mrtvého. Posledním důvodem pro zánik soudcovské funkce je pravomocné rozhodnutí, kterým bylo soudci uloženo jako kárné opatření odvolání z funkce soudce. Pokud nastane jeden z těchto zákonných důvodů, soudce nemůže zániku své funkce nijak zabránit ani ho jakkoliv oddálit. K zániku funkce dochází uplynutím dne, v němž nastane zákonem předpokládaná skutečnost, která je důvodem jejího zániku.¹²²

Z výčtu zákonných důvodů pro zánik soudcovské funkce je zřejmé, že jediným důvodem pro odvolání z funkce soudce je opatření plynoucí z kárné odpovědnosti soudce na základě kárného řízení. Kárné řízení provádí a také v něm rozhoduje kárný soud, jímž je Nejvyšší správní soud jednající v šestičlenném senátu, ve kterém jsou zastoupena různá právníká povolání. Předsedou senátu je soudce Nejvyššího správního soudu, jeho zástupcem je soudce Nejvyššího soudu a členy senátu tvoří vždy jeden soudce vrchního, krajského nebo okresního soudu, jeden státní zástupce, jeden advokát a jedna osoba vykonávající jiné právníké povolání. Členové senátu jsou losováni a jejich funkční období je pětileté.¹²³ Otázka, jestli je takové složení kárného senátu ideální, vyvolává v řadách odborné veřejnosti diskuze. Zabýval se jí i Ústavní soud, který vyjádřil názor, že situace, kdy o kárné odpovědnosti soudce rozhodují i osoby zastávající jiná právníká povolání, je značně rozporuplná. Mohlo by se totiž stát, že by tyto osoby mohly být motivovány svoji předchozí zkušeností vycházející z postavení strany či zástupce strany v řízení před soudem, což by mohlo ovlivnit jejich nezávislé rozhodování o kárné odpovědnosti soudce. Problémem je však kombinace rozhodování osob, které nejsou soudci, a jednostupňového charakteru kárného

¹²¹ Ačkoliv zákon o soudech a soudcích stanoví, že důvodem je rozhodnutí, jímž je soudce zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jímž byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) 1. 1. 2014 není tato terminologie nadále užívána a svéprávnost, dříve způsobilost k právním úkonům, může být nově jen omezena. Není tedy možné soudce svéprávnosti zcela zbavit.

¹²² KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 304-306.

¹²³ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 989-990.

řízení. Tato situace vede k tomu, že se odvolacím orgánem stává Ústavní soud, který pak rozhoduje o stížnostech proti rozhodnutím těchto kárných senátů.¹²⁴

Kárná provinění můžeme dělit na provinění dvojího druhu. Jednak se jedná o zaviněné porušení povinností soudce, přičemž se do této kategorie řadí i zaviněné průtahy v řízení, nepřiměřené vedení jednání, nadřizování některé ze stran nebo naopak projevy diskriminace některé z nich. Druhou skupinu tvoří provinění spočívající v zaviněném jednání nebo chování, kterým soudce narušil důstojnost soudcovské funkce nebo důvěru ve spravedlivé a nezávislé rozhodování soudu.¹²⁵ Kárná opatření upravuje zákon o soudech a soudcích v §88, kde jsou taxativně vypočtena všechna kárná opatření, která lze za kárná provinění uložit. Jedná se o důtku, snížení platu, odvolání z funkce předsedy senátu a odvolání z funkce soudce. Od uložení kárného opatření je možné upustit, pokud je projednání kárného provinění vyhodnoceno jako dostačující. Pokud v rámci výkonu povinností soudce dojde pouze k drobným pokleskům, nemusí být vždy přistupováno ke kárnému řízení a je možné věc řešit výtkou, pokud je tento postup v daném případě postačující.¹²⁶

Ústavní soud se problematikou neodvolatelnosti soudců, přesněji řečeno odvolatelností a neodvolatelností předsedy Nejvyššího soudu, zabýval ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. července 2006, který vzbudil jak v řadách odborné i laické veřejnosti, tak i v řadách ústavních soudců rozporuplné reakce. Ve zmíněném nálezu se Ústavní soud zabýval otázkou, kdo a za jakých okolností je oprávněn odvolat předsedu Nejvyššího soudu. Předseda Nejvyššího soudu je jmenován do funkce prezidentem republiky, kterému je tato pravomoc Ústavou svěřena bez jakéhokoliv omezení a bez součinnosti s jakýmkoliv jiným orgánem. Odvolání předsedy Nejvyššího soudu ovšem není v Ústavě výslovně upraveno a Ústavní soud došel k názoru, že: „Za situace, kdy pravomoc k odvolání předsedy Nejvyššího soudu není v Ústavě výslovně zmíněna, by přijetí výkladu, podle kterého pravomoc prezidenta republiky ke jmenování implikuje mlčky také možnost jeho odvolání, bylo v rozporu s ústavně chráněnou hodnotou nezávislosti moci soudní a jejího oddělení od moci výkonné.“¹²⁷

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

¹²⁵ WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 123-124.

¹²⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 292-293.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

Ústavní soud tedy dovedl, že odvolání jakéhokoliv soudce, předsedy soudu a tedy i předsedy Nejvyššího soudu orgánem moci výkonné znamená zásah moci výkonné do nezávislosti moci soudní a dochází tím k porušení institucionální i personální nezávislosti soudnictví garantované Ústavou. Jak jsem již předešlela, tento názor formulovaný v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 způsobil velkou diskusi. Za všechny odpůrce zmíněného nálezu Ústavního soudu bych jmenovala Pavla Rychetského, který plénu Ústavního soudu při projednávání dané ústavní stížnosti předsedal. Ve svém odlišném stanovisku brojí proti odůvodnění nálezu, když uvádí, že argumentace v něm použitá zachází do absolutního pojetí dělby moci, která by vedla k absolutní izolaci moci soudní. Zdůrazňuje, že většina pléna Ústavního soudu opominula vzít v potaz poměr vzájemné vyváženosti a kontroly jednotlivých mocí ve státě.¹²⁸

3.1.4 Inkompatibilita funkcí

Další zárukou nezávislosti soudce je neslučitelnost soudcovské funkce s některými dalšími funkcemi. Ústavním základem pro inkompatibilitu funkcí je článek 82 odst. 3 Ústavy, který zakotvuje, že funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, poslance či senátora a rovněž s jakoukoliv funkcí ve státní správě. Další činnosti, které jsou s výkonem funkce soudce neslučitelné, mají být stanoveny zákonem. Uvedená omezení jsou neodmyslitelně spjata se soudcovskou nezávislostí a jsou její vnější součástí.¹²⁹

Jak již bylo řečeno, Ústava sama neupravuje neslučitelnost funkce soudce s jinými činnostmi (s výjimkou funkcí výše zmíněných), ale odkazuje na zákonnou úpravu, v tomto případě na zákon o soudech a soudcích, který v § 85 dovoluje soudcům kromě funkce soudcovské vykonávat pouze činnost funkcionáře soudu, činnost pro ministerstvo spravedlnosti a činnost pro Justiční akademii. Co se výtěžné činnosti týče, soudce může provozovat činnost vědeckou, literární, pedagogickou, publicistickou a uměleckou. Dále má povoleno vykonávat takové aktivity, které spočívají ve správě svého vlastního majetku a které mu přináší finanční zisk. Všechny tyto aktivity smí soudce vykonávat jedině za podmínky, že při jejich výkonu nedochází k narušování důstojnosti soudce a

¹²⁸Odlišné stanovisko soudce Pavla Rychetského k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

¹²⁹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 662.

není jimi ohrožena důvěra veřejnosti ve spravedlivé a nezávislé soudnictví.¹³⁰ Ústavněprávní omezení výdělečné činnosti soudců je zakotveno i v Listině v článku 44, podle něhož zákon soudcům může omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost. Smysl daného ustanovení je stejný jako smysl článku 82 odst. 3 Ústavy, který zakotvuje inkompatibilitu funkcí, a to zabránění případné kolizi zájmů a tím zajištění nezávislosti soudcovské funkce.¹³¹

V praxi se ovšem mohou vyskytnout případy, kdy k ohrožení nezávislosti soudce může docházet, i když soudce vykonává zákonem dovolenou činnost za zákonem stanovených podmínek. Soudcovská nezávislost zajisté není ohrožena, pokud soudce působí jako učitel na vysoké škole, publikuje odborné články nebo prodává vlastnoručně vyrobené umělecké předměty. Jestliže se ale stane soudce např. rektorem nebo vedoucím katedry, kdy má náplň výkonu funkce spíše manažerský charakter, mohla by taková funkce s funkcí soudce kolidovat a ohrožovat tak výkon nezávislé a spravedlivé rozhodovací činnosti soudů.¹³²

3.1.5 Nezávislost ekonomická

Nezávislost soudců je rovněž zajištěna jejich dostatečným finančním zabezpečením. Platové poměry soudců by měly být stabilní a neměly by podléhat aktuálním politickým poměrům. Mohlo by se totiž stát, že by se nové vládě mohly zdát platy soudců ve srovnání s platy jiných státních zaměstnanců nepřiměřeně vysoké a mohlo by docházet k jejich snižování. V tom případě by se jednalo o zásah do nezávislosti soudců a tedy porušení článku 82 odst. 1 Ústavy.¹³³ Svévolné zásahy státní moci do materiálního zabezpečení soudců, je možné chápat jako zásah do jejich nezávislosti hned ze dvou důvodů. Nezávislost soudců je totiž spjata nejenom s jejich morálními a odbornými kvalitami, ale právě také s přiměřeným materiálním zajištěním. Druhým důvodem, proč je nutné zásahy do platových poměrů soudců vnímat jako zásah do soudcovské nezávislosti je ten, že pomocí regulace platů by mohlo docházet k nátlaku moci zákonodárné či výkonné na rozhodování soudců. Mohlo by se tak jednat o určitý druh penalizace soudců prostřednictvím jejich platů a tomu je nutné v rámci požadavku nezávislého

¹³⁰ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 289-291.

¹³¹ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 1998, s. 344-346.

¹³² BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 996.

¹³³ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 987-988.

soudnictví zabránit.¹³⁴ „Ačkoliv je pravomocí Parlamentu přijmout příslušnou zákonnou úpravu, zásah, jenž by měnil již stanovená pravidla pro odměňování soudců, musí sledovat veřejný zájem, který převáží nad zájmem na zachování dosavadního nastavení materiálního zabezpečení soudců. Za zásah do soudcovské nezávislosti ale nelze považovat každý zásah do materiálního zabezpečení soudců. Musí být tedy vždy součástí poměřování platové restrikce i zkoumání, do jaké míry se příslušné opatření dotýká soudcovské nezávislosti samotné.“¹³⁵

Přiměřené hmotné zabezpečení soudců zajišťuje zákonná úprava v § 75 zákona o soudech a soudcích, který stanoví, že stát zabezpečuje nezávislost soudců též jejich hmotným zabezpečením. V odstavci druhém téhož ustanovení zákon odkazuje na jiný právní předpis, který upraví platové poměry soudců (jedná se o zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů). Soudci mají v souladu s uvedenými zákony nárok na plat, další plat a zákonem přiznané náhrady. Z důvodu ochrany jejich nezávislosti jsou naprosto vyloučeny jakékoliv jiné složky platu či jakéhokoliv požitku s funkcí soudce spojeného.¹³⁶

Platy soudců byly a stále jsou velmi diskutovaným tématem. Z toho důvodu existuje i rozsáhlá judikatura Ústavního soudu týkající se hmotného zabezpečení soudců. Ústavní soud vyvodil, že snižováním či dokonce odejmutím platů soudcům stát ohrožuje jednu ze základních záruk demokratického právního státu, a to nezávislost soudnictví. Jelikož se Česká republika za takový stát prohlašuje, musí být za každých okolností respektována priorita nezávislosti soudnictví, i za cenu toho, že se nesnižování či navyšování platů soudců bude jevit v aktuálních společenských a ekonomických podmínkách jako nevhodné nebo dokonce nemorální.¹³⁷ Ústavní soud se principem rovnosti v odměňování soudců, ústavních činitelů a státních zaměstnanců zaobíral ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/02, v němž stanovil, že: „platové poměry soudců v širokém smyslu mají být stabilní nesnižovatelnou veličinou, nikoli pohyblivým faktorem, s nímž kalkuluje to či ono vládní uskupení, např. proto, že se mu zdají platy soudců příliš

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. července 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.

¹³⁵ HERC, Tomáš. K ústavní konformitě zmrazení platů soudců. *Právní zpravodaj*, roč. 2007, č. 4, s. 16.

¹³⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 273-274.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. září 1999, sp. zn. Pl. ÚS 13/99.

vysoké ve srovnání s platy státních zaměstnanců nebo ve srovnání s jinou profesní skupinou.“¹³⁸

Ačkoliv jsou platy soudců s platy státních zaměstnanců často srovnávány, je srovnáváno nesrovnatelné. Na rozdíl od státních zaměstnanců jsou totiž na soudce kladeny daleko větší nároky. Soudce musí mít dokončené vysokoškolské vzdělání, složenou justiční zkoušku a měl by se dále odborně vzdělávat. Jak již bylo řečeno výše, je kladen důraz také na morální bezúhonnost soudců a jejich chování v pracovním i osobním životě. Z uvedených důvodů se stát zavázal zajistit pro soudce odpovídající materiální zabezpečení. Jelikož takové podmínky nejsou požadovány také pro osoby státních zaměstnanců, je dle názoru Ústavního soudu zřejmé, že tyto dvě veličiny srovnávat nejde, jelikož jsou na soudce a státní zaměstnance kladeny naprosto jiné požadavky, s čím se ztotožňuje i autorka této diplomové práce.¹³⁹ Ústavní soud dále argumentuje, že „ústavní postavení soudců na straně jedné a představitelů moci zákonodárné a výkonné, zvláště pak státní správy, na straně druhé se vzhledem k principu dělby moci a principu nezávislosti soudců odlišuje, z čehož plyne i rozdílný dispoziční prostor pro zákonodárce k platovým restrikcím vůči soudcům ve srovnání s dispozičním prostorem k takovým restrikcím v jiných oblastech veřejné sféry.“¹⁴⁰

Z výše uvedeného je zřejmé, že hlavním důvodem přezkumu platových restrikcí týkajících se platů soudců je zájem na ochraně jejich nezávislosti. Možnost snižování platů soudců je omezená a musí vždy splňovat zásadu proporcionality, to znamená, že musí být odůvodněna výjimečnými okolnostmi (např. kritická finanční situace státu). Ani v případě těchto výjimečných okolností nesmí mít platové restrikce vliv na důstojné postavení soudců a nesmí působit jako nepřiměřený tlak moci zákonodárné nebo výkonné na moc soudní.¹⁴¹ Ústavní soud upozorňuje na to, že jelikož moc soudní neexistuje mimo ekonomickou realitu státu, nejsou platy soudců ústavně nedotknutelnou veličinou. Pokud by ale mělo dojít k zásahům do materiálního zabezpečení soudců, musí být tyto zásahy řádně podloženy analýzami odměňování ve veřejné sféře a současně musí být dostatečně garantována nezávislost výkonu soudcovské funkce.¹⁴²

¹³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. června 2003, sp. zn. Pl. ÚS 11/02.

¹³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. září 2010, sp. zn. Pl. ÚS 22/09.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. července 2014, sp. zn. Pl. ÚS 28/13.

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. července 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. července 2014, sp. zn. Pl. ÚS 28/13.

Dalším tématem k zamyšlení je to, zda jsou odpovídající platy justičních čekatelů. Justiční čekatel samostatně provádí určité procesní úkony a v rozsahu těchto procesních úkonů rozhoduje. Ačkoliv má justiční čekatel vysokoškolské vzdělání, pobírá přitom nižší plat než administrativní pracovníci, u nichž není vysokoškolské vzdělání podmínkou. Příprava na funkci soudce tak může působit na justiční čekatele jako ekonomický trest za výběr povolání.¹⁴³ Absolventi právnických fakult zpravidla končí studium ve věku 25 let. I kdyby bezprostředně po ukončení studia byli přijati do přípravné služby jako justiční čekatelé, minimální věková hranice pro jmenování do soudcovské funkce je 30 let. Po dobu přípravné služby se jejich hrubé platové ohodnocení pohybuje okolo 16.000,- Kč,¹⁴⁴ což je ve věku, ve kterém se obvykle zakládá rodina značně nedostačující a minimální finanční zdroje mohou, dle mého názoru, ohrožovat nezávislost justičního čekatele.

3.2 Nezávislost dalších soudních osob

Kromě nezávislosti soudců je zapotřebí zmínit i nezávislost další skupiny osob, která se podílí na rozhodovací činnosti soudů, a tím může ovlivňovat nezávislost soudnictví. Ústavní zakotvení participace jiných osob než soudců na rozhodování soudů se nalézá v čl. 94 odst. 2 Ústavy, který umožňuje, aby zákon stanovil, ve kterých věcech a jakým způsobem se mohou další občané podílet na rozhodovací činnosti soudů. Jedná se především o přisedící, justiční čekatele, asistenty soudce a vyšší soudní úředníky.¹⁴⁵ Ústava požaduje pro participaci dalších osob na rozhodovací činnosti soudů splnění dvou podmínek, které musí být splněny kumulativně. Prvním požadavkem je, aby podmínky, za kterých se mohou osoby odlišné od soudce podílet na rozhodovací činnosti soudů, byly zákonem stanoveny. Druhou podmínkou je, aby tyto osoby nerozhodovaly samostatně namísto soudce, ale vždy vedle soudců.¹⁴⁶ „Na tomto místě je možné konstatovat, že zákonodárce nedodržel požadavek Ústavy, aby případy, ve kterých

¹⁴³ ONDRUŠ, Radek. *K některým aspektům výběru a výchovy soudců v České republice (úvaha de lege ferenda)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 277 – 278.

¹⁴⁴ Špatná investice do justičních čekatelů. *Soudcovská unie ČR*. [online] . [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.sucr.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/199-spatna-investice-do-justicnich-cekatelu.html>.

¹⁴⁵ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 637.

¹⁴⁶ ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v soudním procesu a některé ústavněprávní aspekty. *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 516.

se na soudním rozhodování mohou podílet vedle soudců i další občané, upravoval zákon, neboť uvedené je upraveno pouze vyhláškou Ministerstva spravedlnosti, tedy předpisem nižší právní síly (vyhl. č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy).¹⁴⁷ Ústavní soud se participací dalších osob na rozhodovací činnosti soudů několikrát zabýval a vyjádřil názor, že takováto účast dalších soudních osob by neměla být pravidlem, ale mělo by se jednat pouze o výjimku z pravidla. Navzdory názoru Ústavního soudu je zapojení dalších osob na fungování justice spíše pravidlem než zmíněnou výjimkou z pravidla, ačkoliv tento stav vnáší řadu pochybností nad naplněním takového standartu nezávislosti, nestrannosti a odbornosti, který je zajištěn v případě osob soudců.¹⁴⁸

Důvod pro zapojování dalších soudních osob je zcela zřejmý, a to zvýšení efektivnosti a rychlosti justice. Přenesením jednoduché rutinní agendy ze soudce na jinou osobu, která je zároveň i ekonomicky výhodnější pracovní silou než soudce, dochází k odlehčení soudců, kteří jsou zavaleni soudními spisy. Jinými slovy se soudci poté mohou věnovat složitějším případům, zatímco rutinní případy za ně vyřeší jiná soudní osoba.¹⁴⁹ Takovou osobou může být asistent soudce nebo vyšší soudní úředník, jejichž činnost má dle zákona o vyšších soudních úřednících¹⁵⁰ v rámci okresních, krajských a vrchních soudů totožný rozsah. Ústavní soud se k nezávislosti vyšších soudních úředníků, analogicky i asistentů soudce, vyjádřil tak, že: „vyšší soudní úředník je tedy skutečně pouze úředníkem, u něhož v zásadě chybí garance osobní nezávislosti, nevyžadují se osobní předpoklady jako u soudce a odborná úroveň postačuje na výrazně nižší úrovni. Vyšší soudní úředník nesmí vykonávat takové úkony, pro něž jsou nezbytné vlastnosti, které postrádá (osobní nezávislost, osobní předpoklady, odborná úroveň). Z tohoto hlediska je nepřijatelné, aby vyšší soudní úředník meritorně rozhodoval, bez ohledu na formu rozhodnutí. Pro ostatní procesní úkony, a především pro rozhodnutí procesní povahy, to platí zrovna tak. Vyšší soudní úředník má být pomocníkem soudce, jenž napomáhá dosažení přiměřené délky soudního řízení tím, že vykonává úkony jednoduché či rutinní povahy.“¹⁵¹

¹⁴⁷ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 751.

¹⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1531/09.

¹⁴⁹ WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 2008, č. 19, s. 707.

¹⁵⁰ Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10.

Uvedené stanovisko Ústavního soudu je v rozporu s úsilím moci zákonodárné co nejvíce zefektivnit a zrychlit práci soudů tím, že jednoduchou agendu budou rozhodovat vyšší soudní úředníci a asistenti soudce. Tato možnost je upravena v ustanovení § 36a zákona o soudech a soudcích. Nicméně zůstává problémem, jak zajistit nezávislost takové osoby. Řešení nabízí opět judikatura Ústavního soudu, když argumentuje, že nezávislost vyššího soudního úředníka (asistenta soudce) je zaručena tím, že případné nedostatky v jeho nezávislosti nebo podjatosti budou posouzeny odvolacím senátem a požadavek nezávislého soudnictví tak zůstane zachován.¹⁵² Ústavní soud si tak, dle mého názoru, ve svých nálezech protičeří a nepodává uspokojivou odpověď na otázku, zda je účast vyšších soudních úředníků a asistentů soudce na rozhodovací činnosti soudů rizikem pro nezávislost soudnictví.

Ráda bych se dále podrobněji věnovala nezávislosti přisedících, jelikož mne problematika nezávislosti tohoto laického prvku při studiu odborné literatury obzvláště zaujala. Postavení přisedících, kteří byli v dobách komunistického režimu známí pod názvem soudci z lidu, je komplikované. Na osobu přisedícího jsou kladeny stejné nároky jako na soudce samotné, tedy s výjimkou právnického vysokoškolského vzdělání a složení odborné zkoušky. Rovněž v rámci rozhodovací činnosti soudů mají soudci a přisedící stejné postavení, jinými slovy jejich hlasy mají naprosto stejnou váhu. Z těchto důvodů by jejich nezávislost měla být chráněna stejně jako nezávislost soudců, to se ovšem neděje. Přisedící nejsou odvoláváni v rámci kárného řízení, ale o jejich odvolání rozhoduje orgán, který je i jmenuje, to znamená zastupitelstvo obce nebo kraje.¹⁵³ Nabízí se tedy otázka, zda existence institutu přisedících znamená zásah do nezávislého soudnictví, jehož součástí přisedící bezpochyby jsou.

Současnou právní úpravu institutu přisedících obsahuje zákon o soudech a soudcích a zákon č. 451/1991 Sb., známý jako „Velký lustrační zákon“.¹⁵⁴ Organizací a způsobem práce přisedících u okresních a krajských soudů se zabývají i dvě instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 1. 1992, č. j. 1638/91-OOD a ze dne 3. 6. 1994, č. j. 826/93-pers.¹⁵⁵ Požadavky, které jsou

¹⁵² Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 3426/12-1.

¹⁵³ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 992-993.

¹⁵⁴ Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ PROUZA, Daniel; HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č. 7., s. 203.

kladené na výkon funkce přisedícího, upravuje zákon o soudech a soudcích v ustanovení § 60. Do funkce přisedícího může být dle tohoto ustanovení ustanoven pouze bezúhonný státní občan České republiky, který je plně svéprávný, jehož zkušenosti a morální vlastnosti dávají dostatečnou záruku toho, že bude svoji funkci řádně zastávat. V den ustanovení musí dosáhnout věku nejméně 30 let a musí se svým ustanovením a přidělením k určitému soudu souhlasit.¹⁵⁶

Pokud se vrátíme k výkladu o požadavcích nezbytných pro vznik soudcovské funkce, zjistíme, že jsou základní požadavky kladené na osobu soudce a na osobu přisedícího totožné. Problémem však zůstává, jak zajistit potřebnou morální kvalitu přisedících. Zatímco v případě soudců jsou kritériem alespoň psychologické testy, u přisedících žádné takové opatření, které by napomáhalo výběru kvalitních přisedících, neexistuje. Jelikož není možné v případě přisedících odhalit právě pomocí psychologicko-diagnostických metod jejich charakterové vlastnosti, není možné předem určit osoby, které nejsou schopné odolat vlivům nejrůznějšího charakteru. Z toho důvodu se domnívám, že nedostatečné požadavky na výběr kandidátů do funkce přisedících, tvoří riziko pro nezávislost soudnictví. Když totiž vezmeme v úvahu, že v určité věci rozhoduje tříčlenný senát tvořený jedním soudcem a dvěma laickými přisedícími, kteří nejsou schopni rozhodovat nezávisle a nestranně (ať z důvodu závisti, nenávisti, pomstychtivosti nebo spousty dalších), a tito dva přisedící mohou soudce přehlasovat, musíme si položit otázku, jestli by nebylo vhodné kandidáty na osoby přisedících podrobit alespoň nějaké formě psychologického vyšetření.

Jak jsem již zmínila v úvodní části této kapitoly, přisedící jsou do svých funkcí voleni prostřednictvím obecních či krajských zastupitelstev. Kandidáti na přisedící mohou být navrženi pouze některým ze zastupitelů, přičemž platí, že je zastupitelstvo povinno si ke každému kandidátovi vyžádat stanovisko předsedy dotčeného soudu. To, že každý kandidát potřebuje ke svému zvolení do funkce přisedícího podporu alespoň jednoho člena zastupitelstva, mě vede k otázce, do jaké míry je pak přisedící nezávislý ve vztahu k zastupitelstvu.¹⁵⁷ Zastupitelstvo, které do funkce přisedícího zvolilo, ho může na návrh předsedy soudu také odvolat, a to z důvodů závažného porušení povinností funkce přisedícího. Pokud

¹⁵⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 223 – 224.

¹⁵⁷ PROUZA, Daniel; HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č. 7, s. 204.

srovnáme postavení soudce a postavení přisedícího z hlediska neodvolatelnosti, je nezávislost rozhodovací činnosti dostatečně chráněna jen v případě soudců.¹⁵⁸

Dalším možným rizikem pro nezávislý výkon funkce přisedícího je to, že zákon o soudech a soudcích přisedícím výslovně zakazuje pouze členství v Poslanecké sněmovně nebo Senátu. Z toho vyplývá, že na rozdíl od soudců mohou přisedící vykonávat jinou výdělečnou činnost i zastávat jinou funkci v rámci veřejné správy. Může tak dojít k případům, kdy bude přisedícím jmenován policista nebo státní zaměstnanec pracující na ministerstvu, čímž dojde nejen ke střetu zájmů, ale dokonce k narušení principu dělby moci. Jak jsem již vysvětlila v předchozí kapitole, jednou ze základních záruk nezávislého výkonu soudnictví je dostatečné materiální zajištění soudců. Je tedy až zarážející, že osoby, jejichž hlasy mají v rozhodovacím procesu stejnou váhu, jsou odměňovány tak odlišným způsobem.¹⁵⁹ Je zřejmé, že platy soudců a přisedících nemohou být postaveny na roveň, jelikož nároky kladené na jejich vzdělání a praxi jsou nesrovnatelné. V zájmu nezávislého soudnictví by ale bylo třeba zlepšit odměňování přisedících tak, aby odpovídalo významu tohoto institutu a zajišťovalo mu určitou míru vážnosti.¹⁶⁰

Po prostudování odborných článků, ze kterých je v této kapitole čerpáno, jsem zjistila, že všichni jejich autoři se shodují na tom, že současná právní úprava institutu přisedících je nedostačující a tvoří riziko pro nezávislé soudnictví. Už se ale neshodují na tom, jak by se měl tento problém vyřešit. Prvním způsobem by mohlo být institut přisedících zachovat, ale provést podstatné úpravy co se jejich výběru týče.¹⁶¹ Jiné hlasy volají po tom, aby byli přisedící zcela zrušeni, ale pak nastává otázka, jestli zrušit jejich existenci a ničím je nenahradit nebo je nahradit porotami.¹⁶²

Ačkoliv jsem toho názoru, že existence institutu přisedících je i v dnešní době pro fungování soudnictví přínosem, bylo by dle mého mínění vhodné,

¹⁵⁸ ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v soudním procesu a některé ústavněprávní aspekty, *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 518.

¹⁵⁹ U přisedících tento aspekt řeší vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího. Výše náhrady ušlého výdělků je omezena do maximální výše 80 Kč za hodinu, celková denní náhrada nesmí překročit 680 Kč denně.

¹⁶⁰ ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v soudním procesu a některé ústavněprávní aspekty, *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 519.

¹⁶¹ Zastáncem tohoto řešení je např. JUDr. Pravoslav Polák, blíže POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue*, roč. 2011, č. 3, s. 84 – 86.

¹⁶² Zavedení porot po vzoru zahraničních právních úprav a zrušení institutu přisedících navrhuje mimo jiné Mgr. Tomáš Marek a JUDr. Ing. Daniel Prouza, blíže PROUZA, Daniel; HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č. 7, s. 201 – 208.

přijmout určitá opatření, která by modifikovala jak způsob vybírání přísedících, tak i způsob výkonu jejich funkce. Ministerstvo spravedlnosti uvádí, že přísedící jsou nedostatečně vzdělaní, při jednání pasivní a liknaví, a že všeobecně není o výkon této funkce zájem.¹⁶³ Proč ale Ministerstvo spravedlnosti místo této kritiky nezajistí pro přísedící odborná školení? Proč nejsou stanovena náročnější kritéria pro výběr přísedících? A proč Ministerstvo spravedlnosti nezajistí lepší platové ohodnocení přísedících, které by tuto funkci ztraktivnilo a umožnilo by tak její výkon lidmi, kteří se o participaci na rozhodovací činnosti soudu skutečně zajímají? Zastávám názor, že řešením nastalé situace týkající se přísedících, není tento institut zrušit, ale nastavit nová a přísnější kritéria pro výběr vhodných přísedících a zajistit, aby byli přísedící odborně školeni. Dále by bylo vhodné zvýšit odměnu vyplácenou za výkon funkce přísedícího, aby byl její výkon atraktivní pro širší skupinu lidí a byla tak zajištěna i určitá prestiž této funkce, která dnes, dle mého mínění, v České republice chybí.

Na závěr bych ráda podotkla, že záleží také na tom, jak soudci k přísedícím přistupují. Pokud je berou pouze jako „nezbytné zlo“, jako osoby, které je v rozhodování zdržují a kterým musí stále vysvětlovat právní stránku věci, tak přínos takových přísedících musí být logicky minimální. Pokud k nim ale přistupují jako k osobám, které jim mohou pomoci se oprostit od přílišného formalizmu při posuzování jednotlivých případů, jsou, dle mého názoru, jednoznačným přínosem. Pro ilustraci toho, jak může kooperace mezi soudcem a přísedícími fungovat, bych zde ráda citovala JUDr. Poláka, který si vyzkoušel obě funkce, jak funkci přísedícího, tak funkci soudcovskou. „Své přísedící jsem školil ze základů hmotněprávních i procesních institutů ještě v době, ve které se takové školení výslovně nevyžadovala, selektoval jsem mezi nimi, až mi zbylo užší jádro lidí, s nimiž byla – bez ohledu na věkový rozdíl, jiné životní zkušenosti i vzdělání – radost spolupracovat. Na projednávání hospodářských trestných činů jsem volal paní Alenu z finančního úřadu, na trestné činy v dopravě mašiníru Pavla, na věci mladistvých učitelku nebo vychovatelku, event. sociální pracovníci. Považoval jsem je za kolegy, a přestože neměli hlubší odborné znalosti práva, oceňoval jsem, jak měl ve zvyku říkávat jeden z mých předsedů senátu, když jsem s ním jako přísedící soudil, jejich „zdravý selský rozum“.“¹⁶⁴

¹⁶³ Blíže Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti ČR, čj. 607/2010-LO-SP/7.

¹⁶⁴ POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue*, roč. 2011, č. 3, s. 84.

3. 3 Nezávislost soudů

V této kapitole se zaměřím na další záruku nezávislého soudnictví, kterou je organizační a funkční nezávislost soudů na orgánech reprezentujících moc zákonodárnou a výkonnou a také samotné oddělení soudnictví od moci zákonodárné a výkonné. Nezávislost soudů a nezávislost soudců se liší tím, že zatímco nezávislost soudců představuje nezávislost vlastní rozhodovací činnosti, nezávislost soudů znamená nezávislost organizační a funkční na moci zákonodárné a výkonné.¹⁶⁵

Před tím, než se začneme zabývat nezávislostí soudů, je nezbytné vysvětlit, co pojem soud vlastně označuje. Soudem je takový státní orgán, jemuž jsou svěřeny vrchnostenské pravomoci v oblasti moci soudní. Nehraje proto žádnou roli, jak je tento orgán označen, je důležité pouze to, jaké má reálné kompetence.¹⁶⁶ Ústavní soud vykládá pojem soud značně rozšiřujícím způsobem a chápe ho spíše v jeho materiálním pojetí. Za základní znak soudu nepovažuje to, že je daný orgán součástí ústavněprávně vymezené soudní moci. Jedinými požadavky, které musí soud splňovat, jsou nezávislost, nestrannost a garance spravedlivého rozhodování.¹⁶⁷ „Soudní orgán musí splňovat základní princip dělby moci, zvláště je tím míněna nezávislost ve vztahu k exekutivě a jiným složkám veřejné moci a samozřejmě ke stranám. Nezávislost je podmínka, bez jejíž existence by neměl soudní orgán rozhodovat. Podstata soudní nezávislosti spočívá v zajištění nestranného rozhodování soudců s vyloučením cizích zásahů.“¹⁶⁸

V ústavněprávní rovině je nezávislost soudů zakotvena v článku 81 Ústavy a v článku 36 odst. 1 Listiny. Článek 81 Ústavy svěřuje soudní pravomoc, to znamená autoritativní rozhodování sporů o právo, nezávislým soudům. Ústava výslovně používá množné číslo, když hovoří o soudech a ne o soudu, počítá tedy se soustavou soudů či se systémem soudů. Požadavek nezávislosti je kladen jak na soudní systém jako celek, tak i na každý konkrétní soud, přičemž jednotlivé soudy jsou na sobě navzájem nezávislé. Nezávislost je navíc požadována, jak jsem již rozebrala v kapitole věnované osobní nezávislosti, i od jednotlivých soudců.

¹⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. července 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.

¹⁶⁶ BAHÝĽOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky*. Komentář. Praha: Linde, 2010, s. 964.

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 11/04.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl. ÚS 32/08.

Z toho vyplývá, že je garantována nezávislost jak institucionálně, tak i personálně.¹⁶⁹

S nezávislostí soudů je spjat i článek 36 odst. 1 Listiny, který garantuje právo na soudní ochranu prostřednictvím nezávislého a nestranného soudu nebo v předem stanovených případech u jiného orgánu. Požadavky nezávislosti a nestrannosti je přitom nutné vykládat v jejich vzájemné souvislosti a podmíněnosti. Zmíněné ustanovení článku 36 odst. 1 bývá označováno jako právo na spravedlivý proces a jako takové tvoří základ demokratického právního státu. Z judikatury Ústavního soudu je zřejmé, že Ústavní soud řadí pod pojem právo na spravedlivý proces celou V. část Listiny, která garantuje právo na soudní a jinou právní ochranu. Jedná se především o nezávislost a nestrannost soudu a soudce, právo na zákonného soudce, právo na obhajobu, právo na přiměřenou dobu řízení, zákaz retroaktivity a mnohé další. Ani tak není výčet principů tvořící právo na spravedlivý proces úplný, jelikož ho dotváří i systém právních a morálních hodnot, které mohou ke spravedlivému procesu přispět.¹⁷⁰

Jak již bylo vysvětleno výše, základem nezávislosti a nestrannosti soudů je rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Moc soudní je přitom jedinou mocí, u které je její samostatnost a nezávislost ústavněprávně explicitně požadována. Zatímco moc zákonodárná a moc výkonná v ústavním systému České republiky kooperují a jsou na sobě závislé, moc soudní je ve zcela jiné pozici. Vedle moci výkonné a zákonodárné tak stojí nezávislá a samostatná moc soudní.¹⁷¹ Postavením moci soudní vedle moci zákonodárné a výkonné se zabýval i Ústavní soud, který judikoval, že: „Jakkoliv ani ve sféře justice neusiluje ani demokratický stát o maximalistické programy, a je proto zcela vzdálen představě „soudcovského státu“ – orgánem státní moci je totiž i moc zákonodárná a výkonná, a proto tato státní moc může být v demokratickém systému funkčně realizována jen při splnění podmínky fungování všech jejích orgánů – je na druhé straně povinen vytvářet institucionální předpoklady pro to, co, pokud jde o justici, platí jako specifické a nepodmíněné, totiž konstituování a etablování reálné nezávislosti soudů, jako – pro stabilizaci nejen jejich pozice, ale i celého

¹⁶⁹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 611.

¹⁷⁰ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 1998, s. 344-370.

¹⁷¹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 612.

demokratického systému, ve vztahu k legislativě a exekutivě – významného státoporného, současně však i polemického, prvku.“¹⁷²

Systémovou pojistkou, která zajišťuje nezávislost soudů, je právo na zákonného soudce zakotvené v článku 38 odst. 1 Listiny a dále konkretizované zákonem o soudech a soudcích. Článek 38 odst. 1 Listiny stanoví, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, přičemž příslušnost soudu i soudce stanoví zákon, tedy zákon o soudech a soudcích. Podstatou práva na zákonného soudce je to, že soudům jsou podávány návrhy a přidělovány případy podle předem stanovených pravidel, čímž má být zajišťována co nejmenší možnost jejich ovlivňování. Jinými slovy tato zásada posiluje princip nezávislosti soudů. Listina výslovně vyžaduje, aby příslušnost soudu i soudce byla stanovena zákonem, pouze zákon může tedy určit, jaký soud bude určitou věc projednávat a v ní rozhodovat. Příslušnost soudů je stanovena v občanském soudním řádu, trestním řádu a soudním řádu správním. K naplnění principu práva na zákonného soudce nepostačuje pouze stanovení věcné, místní a funkční příslušnosti soudu a zákonem stanovené obsazení soudu, ale musí se k nim přidat ještě další principy upravené v zákoně o soudech a soudcích.¹⁷³

Podle zákona o soudech a soudcích se rozdělení jednotlivých věcí, které mají být projednány a rozhodnuty, řídí rozvrhem práce. Rozvrh práce je každoročně vydáván předsedou soudu a dává k němu souhlas soudcovská rada. Jakmile je rozvrh práce vydán, je veřejně přístupný a kdokoliv má právo do něj nahlížet a dělat si z něj výpisy. Předem určený rozvrh práce tvoří spolu se zákonem předem stanovenou místní, věcnou a funkční příslušností záruku toho, že soudní agenda bude přidělována podle jasných pravidel a nebude docházet k zcela účelovému přidělování určitých věcí předem vybraným soudcům. Z článku 38 odst. 1 Listiny vyplývají pro rozvrh práce požadavky předvídatelnosti a transparentnosti, osoba soudce musí být tedy přesně určená ještě před tím, než se daný návrh dostane k soudu. Z výše uvedeného je zcela zřejmý klíčový význam principu zákonného soudce pro nezávislost soudnictví. Pokud by totiž nebyl princip zákonného soudce respektován, vedlo by to k ovlivňování soudců a výběru soudů a soudců ad hoc.¹⁷⁴

¹⁷² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

¹⁷³ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1360.

¹⁷⁴ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky*. Komentář. Praha: Linde, 2010, s. 970.

Zákon o soudech a soudcích upravuje i další záruky, které mají napomáhat nezávislému a nestrannému rozhodování soudů. První zárukou nezávislého a nestranného rozhodování, jež je zakotvená v článku 96 odst. 2 Ústavy, je ústnost a veřejnost jednání. Zásada ústnosti zajišťuje, že jednání probíhá na základě ústního přednesu všech účastníků, což má za následek, že soud při svém rozhodování přihlíží pouze ke skutečnostem a důkazům, které byly před ním provedeny. Zásada veřejnosti soudního řízení spočívá v tom, že soudnímu projednávání věci může být přítomen kdokoliv, samozřejmě pokud v daném případě nejsou splněny podmínky pro vyloučení veřejnosti, široká veřejnost tak může působit jako prostředek kontroly nezávislého rozhodování soudů. Tyto zásady tvoří pojistku proti fungování tzv. kabinetní justice, která by byla daleko náchylnější k nátlakům a vlivům nejrůznějšího charakteru.¹⁷⁵

V kapitole pojednávající o nezávislosti soudců, jsem se zabývala tím, že jednotné odborné vzdělávání soudců je nežádoucí s ohledem na ohrožení jejich nezávislého rozhodování. Totéž platí i pro nutnost názorové plurality uvnitř soudů. Jakýkoliv vyvíjený tlak na jednotné rozhodování soudců nebo jejich jednotné vzdělávání by byl vnímán jako zásah do nezávislosti soudnictví. Tlak na uniformní rozhodování soudů by totiž znamenal, že soudci by nemohli spravedlivě a nezávisle rozhodovat, jelikož by nemohli brát zřetel na okolnosti jednotlivých případů. Automatické přejímání již rozhodnutého by vedlo k vytvoření určitých šablon, do kterých by byly pouze mechanicky dosazovány projednávané věci.¹⁷⁶

Ve světle nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 je třeba se zabývat ústavností sjednocujících stanovisek Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu k rozhodovací činnosti obecných soudů ve věcech určitého druhu. Musíme si položit otázku, zda se v jejich případě nejedná právě o vytváření tlaku na jednotné rozhodování v určitých druzích věcí. Tato sjednocující stanoviska jsou značně rozporuplná, jelikož se podobají spíše vydávání normativních a ne individuálních právních aktů, čímž narušují princip dělby moci. Rozhodovací činnost soudů spočívá v řešení konkrétních případů a výsledkem této rozhodovací činnosti je individuální právní akt. Rozhodnutí vyšších soudů mohou mít samozřejmě určitý precedenční charakter, když působí silou své přesvědčivosti.

¹⁷⁵ PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky*. Komentář. Praha: Linde, 1998, s. 344-326.

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

Smysl vydávání sjednocujících stanovisek je však formulování obecného řešení, které dalece přesahuje význam individuálně řešeného případu. Tím, že jsou tato stanoviska pro nižší soudy závazná, se ovšem z Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu stává fakticky zákonodárce a dochází tak nejenom k narušení principu dělby moci, ale také k ohrožení nezávislosti soudů i soudců.¹⁷⁷

Před případnými vnějšími vlivy je nezávislost soudů chráněna také jejich vyjmutím z petičního práva. Článek 18 Listiny zaručuje petiční právo s tím, že každý má právo obracet se na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi. Zmíněné petiční právo je ale omezeno odstavcem 2 téhož článku Listiny, který stanoví, že do nezávislosti soudu se peticí zasahovat nesmí. Listina tedy upřednostňuje nezávislost soudů před petičním právem. Zákaz zasahovat peticemi do nezávislosti soudu je třeba chápat jako zákaz jakéhokoliv zásahu peticemi do rozhodovací činnosti kteréhokoliv soudu, jinými slovy se jedná o všechny soudy, jak o soudy okresní, krajské a vrchní, tak o Nejvyšší správní soud, Nejvyšší soud i Ústavní soud. Pokud by nastala situace, že by i přes tento výslovný zákaz zakotvený v Listině petice zasahující do nezávislosti soudu k soudu došla, soud by k ní vůbec nepřihlížel. To však nevyklučuje odpovědnost petenta za překročení ústavního zákazu, což pro něj může mít následky až trestněprávní, pokud by svým jednáním naplnil skutkovou podstatu trestného činu zasahování do nezávislosti soudu, o čemž bude pojednáno níže.¹⁷⁸

Nezávislost soudů je, stejně tak jako nezávislost soudců, chráněna i normami trestního práva, a to v ustanoveních §323, §324, §335, §336, §337 trestního zákoníku, která spadají do skupiny trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných. V první řadě se jedná o trestný čin násilí proti orgánu veřejné moci a trestný čin vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci. Objektem, tedy právem chráněným zájmem, zmíněných trestných činů je nerušený výkon pravomoci státního orgánu, orgánu územní samosprávy nebo jiného orgánu veřejné moci, přičemž se v obou případech jedná o trestné činy úmyslné.¹⁷⁹

Dalším trestným činem, který se přímo týká nezávislosti soudů, je zasahování do nezávislosti soudu upravené v § 335 trestního zákoníku. Právem chráněným je zde nejen zájem na ochraně nezávislosti soudců před neoprávněnými

¹⁷⁷ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky*. Komentář. Praha: Linde, 2010, s. 972-973.

¹⁷⁸ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1123 – 1126.

¹⁷⁹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 627 – 629.

zásahy do jejich rozhodovací činnosti, ale také zájem na zajištění zákonnosti, objektivitu, nestrannosti a řádném plnění povinností, které soudcovská funkce obnáší. Na tomto místě je třeba připomenout, že je chráněna nezávislost jak soudů obecných, tak i Ústavního soudu. Stejně tak je naprosto nerozhodné, na základě kterého právního předpisu soudce svoji činnost vykonává, zda tak činí na základě trestního řádu či občanského soudního řádu nebo může být jeho pravomoc založena např. zákonem volebním. Následující trestný čin, který ohrožuje nezávislost soudu, je trestný čin pohrdání soudem upravený v § 336 trestního zákoníku. Objektem tohoto trestného činu je autorita a vážnost soudu a důstojnost soudního jednání. Konečně posledním ustanovením týkající se trestněprávní ochrany nezávislosti soudnictví je § 337 trestního zákoníku upravující maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, které chrání zájem na nerušené realizaci rozhodnutí soudu.¹⁸⁰

3.4 Nedostatky současné právní úpravy nezávislosti soudnictví

Cílem této kapitoly bylo prostřednictvím rozboru jednotlivých záruk nezávislosti soudnictví upozornit na nedostatky současné právní úpravy, která se týká nezávislosti soudců, soudů i dalších soudních osob. Ráda bych na tomto místě shrnula její problematiku či sporná ustanovení, která by, dle mého názoru, mohla představovat riziko pro nezávislost soudnictví v České republice.

V první řadě vnímám jako problematiku absenci výslovného zákonného zákazu členství soudců v politických stranách. Ačkoliv ustanovení článku 44 Listiny umožňuje, aby byla soudcům účast v politických stranách zakázána zákonem, zákon ji výslovně zakazuje pouze soudcům Ústavního soudu. Domnívám se, že by bylo vhodné přijmout stejnou zákonnou úpravu i pro soudce soudů obecných, jelikož funkce soudce by měla zůstat důsledně apolitická.

Druhým nedostatkem, na který bych ráda upozornila, je složení kárných senátů. Jak bylo vysvětleno výše, soudce je možné z funkce odvolat jen z důvodů vyplývajících z kárné odpovědnosti. O odvolání soudce z funkce rozhoduje kárný senát, který je složen ze soudců soudů různých stupňů, jednoho státního zástupce, jednoho advokáta a jednoho představitele jiného právního povolání. Rozporuplná je přitom účast osob, které nejsou soudci, na rozhodování o odvolání

¹⁸⁰ NOVOTNÝ, Oto et al. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 439 – 443.

soudců z funkce.¹⁸¹ Je zpochybňováno, zda takové složení kárného senátu zaručuje nezávislé rozhodování o kárných proviněních soudců. Zastávám názor, že současné složení kárného senátu dostatečně negarantuje jeho nezávislé rozhodování a bylo by vhodné jeho složení změnit.

Jako zásadní problém vnímám současnou právní úpravu týkající se nezávislosti přisedících, která se jeví jako nedostatečná hned z několika důvodů. Nezávislost soudnictví je, dle mého mínění, ohrožena tím, že vhodní kandidáti pro funkci přisedících jsou vybíráni zastupitelstvem obce nebo kraje bez přesně stanovených kritérií. Dle zákona o soudech a soudcích může být do funkce přisedícího ustanoven svéprávný a bezúhonný státní občan České republiky, jehož zkušenosti a morální vlastnosti dávají dostatečnou záruku toho, že bude svoji funkci řádně zastávat. Žádná další kritéria pro výběr přisedících stanovena nejsou a zastupitelstvo tak má, dle mého názoru, při výběru kandidátů naprostou volnost. Stejnou volnost má zastupitelstvo i v oblasti odvolávání přisedících z funkce. Domnívám se, že je nezbytné zákonem stanovit jasná kritéria, podle kterých budou kandidáti do funkce přisedících vybíráni a přesně stanovit podmínky, za kterých mohou být přisedící ze své funkce odvoláni.

Dalším nedostatkem je absence zákonné úpravy inkompatibility funkce přisedících s dalšími funkcemi v rámci veřejné správy. V případě kumulace těchto funkcí by mohlo dojít k ohrožení nezávislého rozhodování přisedícího. Jelikož má hlas přisedícího při hlasování stejnou váhu jako hlas soudce, bylo by, dle mého názoru, žádoucí, upravit neslučitelnost funkce přisedícího s ostatními funkcemi v rámci veřejné správy zákonem. Za problém považuji i nedostatečné finanční ohodnocení přisedících, které dostatečně negarantuje jejich nezávislost a neposkytuje jejich funkci potřebnou vážnost.

Hlavní nedostatek spatřuji v absenci právní úpravy, která by umožnila zřízení vrcholného samosprávného orgánu soudní moci. Správa soudnictví je v současné době vykonávána Ministerstvem spravedlnosti, což má za následek nedostatečné oddělení moci výkonné od moci soudní. Této problematice bude věnována následující část mé diplomové práce.

¹⁸¹ Blíže v podkapitole 3.1.3 Neodvolatelnost a nepřeložitelnost.

4. Komparace pojetí soudcovských rad ve vybraných státech Evropské unie

V následující části své diplomové práce se budu zabývat tématem, které je v souvislosti s nezávislostí soudnictví v současné době často diskutováno. Jedná se o problém neexistence vrcholného orgánu, který by moc soudní reprezentoval. Pokusím se v této části své diplomové práce vysvětlit, proč nejen já, ale i většina odborné veřejnosti, považuje vytvoření nejvyššího orgánu reprezentujícího moc soudní za naprosto zásadní podmínku nejen pro to, aby soudní moc nezávislou byla, ale také aby se jako taková skutečně jevila.

První podkapitola bude věnována uvedení do problematiky soudcovské samosprávy a objasnění významu existence soudcovských rad. Poté budou shrnuty dosavadní pokusy o zřízení Nejvyšší rady soudnictví v České republice, přičemž budou prezentovány i názory odborné veřejnosti na zřízení takového orgánu. Následně se zaměřím na prozkoumání výhod a nevýhod jednotlivých modelů soudcovských rad, které se formovaly na území Evropské unie. Jedná se o model jižní, severní a smíšený, přičemž každý z těchto modelů má své specifické rysy. Pro lepší pochopení modelů soudcovských rad bude u každého z nich vybrána soudcovská rada jednoho ze států, jejíž personální složení a fungování bude podrobněji popsáno.

Studium různých modelů soudcovských rad, jejich kompetencí a fungování v praxi, je v situaci, kdy Česká republika hledá ideální model soudcovské rady, který by nejlépe fungoval v jejím kulturním prostředí, naprosto klíčové. Je možné se poučit z chyb a omylů ve státech, kde se zřízení soudcovské rady příliš nevydařilo a naopak je možné čerpat inspiraci v zemích, kde tento orgán efektivně funguje a je pro soudní moc velkým přínosem. V poslední kapitole se tedy na základě studia uvedených modelů soudcovských rad a rovněž na základě probíhající odborné diskuze pokusím nalézt řešení, které by se pro Nejvyšší radu soudnictví v České republice hodilo nejvíce, tak aby po jejím vytvoření skutečně došlo k posílení nezávislosti soudní moci a k zefektivnění jejího fungování.

4.1 Problematika soudcovské samosprávy

Pokud se v České republice hovoří o soudcovské nezávislosti, má se zpravidla na mysli nezávislost rozhodovací činnosti, jejímuž výkladu se věnovala předcházející část mé diplomové práce. Neméně důležitá je však nezávislost administrativní. Administrativní nezávislost soudů znamená, že správu soudů nevykonává orgán moci výkonné, ale orgán moci soudní. V České republice je dle § 11 kompetenčního zákona¹⁸² ústředním orgánem státní správy soudů a státního zastupitelství Ministerstvo spravedlnosti.¹⁸³ Současná právní úprava zakotvuje samosprávu soudnictví jen náznakem, a to úpravou soudcovských rad v ustanovení § 46 odst. 4 zákona o soudech a soudcích. Soudcovské rady jsou pouze poradním orgánem předsedy soudu a nenáleží jim žádná rozhodovací pravomoc. Mohou se jen vyjadřovat k určitým rozhodnutím a projednávat rozvrh práce. Jelikož je jejich funkce pouze konzultativní, nemají, dle mého mínění, na samosprávu soudnictví reálný vliv.¹⁸⁴

Vrcholným samosprávným orgánem reprezentujícím moc soudní je v jiných státech Evropy soudcovská rada, která slouží k tomu, že reprezentuje moc soudní v politickém prostředí, podílí se na personálních záležitostech nebo rozhoduje o financování soudnictví ze státního rozpočtu. Tento orgán nemá být tvořen pouze soudci, naopak jeho členové mají pocházet z více zdrojů, aby byla zajištěna názorová různorodost a nezávislost. V českých podmínkách by se tedy mělo jednat o orgán mající pravomoci v oblasti správy soudnictví jako Ministerstvo spravedlnosti, který by ovšem nebyl součástí exekutivy.¹⁸⁵ V rámci Evropy se rozlišuje jižní, severní a smíšený model soudcovských rad, z nichž by si Česká republika mohla vzít inspiraci. V jižním modelu soudcovská rada převzala od státu pravomoci v oblastech personálních, ale většinou zcela postrádá významnější pravomoci co se rozpočtu a správy majetku týče. Naproti tomu soudcovská rada severního modelu postrádá pravomoci personální, ale disponuje pravomocemi ekonomickými a správními. Kombinací obou modelů je pak model,

¹⁸² Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸³ SVÁČEK, Jan. Proč je americká justice efektivnější než česká?. *Právní rozhledy*, roč. 2002, č. 7, s. 350.

¹⁸⁴ BRYCHTA, Adam. Úvaha nad stavem správy soudnictví v České republice aneb Nejvyšší soudní rada jako východisko pro českou justici. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č. 4, s. 65.

¹⁸⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní systémy členských států Evropské unie pohledem ústavněprávní komparace*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007, s. 29.

kdy je soudní moc řízena ministerstvem a zároveň existuje soudcovská rada, která se na správě soudnictví podílí.¹⁸⁶

Vytvoření soudcovské rady v České republice by znamenalo úplné oddělení moci soudní od moci zákonodárné a výkonné a hrálo by tedy klíčovou roli, co se nezávislosti soudnictví týče. Jak může být soudnictví skutečně nezávislé, pokud je jeho ústředním orgánem Ministerstvo spravedlnosti, tedy orgán moci výkonné? Souhlasím s názorem JUDr. Tomeše,¹⁸⁷ že dokud bude správa soudnictví vykonávána Ministerstvem spravedlnosti, soudní moc nebude nikdy dostatečně nezávislá.

4.2 Odborná diskuse o vytvoření Nejvyšší rady soudnictví v České republice

Vytvoření ústředního samosprávného orgánu moci soudní v České republice navrhoval již roku 1989 JUDr. Motejl, když jako tehdejší ministr spravedlnosti předložil vládě a Parlamentu novelu Ústavy, spočívající ve vytvoření soudcovské rady.¹⁸⁸ O vytvoření Nejvyšší rady soudnictví se v České republice diskutuje tedy již od 90. let minulého století, kdy se začalo upozorňovat na to, že model správy soudnictví, který zde funguje, je zastaralý a překonaný. „Nynější model správy soudnictví v České republice skoro bez rozdílu kopíruje historickou rakouskou úpravu, která byla přijata zákonem č. 217/1896 (zákon o soudní organizaci). Tato více než sto let stará úprava se od dnešní úpravy liší skutečně jen archaismy tehdejšího jazyka. Tento model, ve kterém výkonná moc v rámci správy soudnictví historicky měla a i nadále má skutečně silné postavení, vychází z myšlenky Johna Locka, který zastával názor, že soudnictví je své podstatě součástí moci výkonné.“¹⁸⁹

Návrh JUDr. Motejla, konkrétně se jednalo o návrh novely Ústavy České republiky, zákona o soudech a soudcích,¹⁹⁰ byl předložen roku 2000 vládou Poslanecké sněmovně. Novela Ústavy měla především zřídit Nejvyšší radu soudnictví, ústřední samosprávný orgán správy soudnictví, jehož úkolem mělo být

¹⁸⁶ BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 975.

¹⁸⁷ TOMEŠ, Milan. *Samospráva soudů jako projev Ústavou založené nezávislosti*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007, s. 294.

¹⁸⁸ RYCHETSKÝ, Pavel. *Několik poznámek ke stavu české justice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 14 – 15.

¹⁸⁹ BRYCHTA, Adam. Úvaha nad stavem správy soudnictví v České republice aneb Nejvyšší soudní rada jako východisko pro českou justici. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č. 4, s. 64.

¹⁹⁰ Zákon Federálního shromáždění ČSFR č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

pečovat o nezávislost soudů a soudců a podílet se na správě soudnictví v oblasti personální. Nejvyšší rada soudnictví měla mít 16 členů, z čehož 8 měli tvořit soudci a 8 příslušníci jiných právnických povolání, předsedou měl být předseda Nejvyššího soudu. Návrh byl zamítnut ve druhém čtení hlasy 114 poslanců, přičemž pro přijetí návrhu hlasovalo pouze 68 poslanců.¹⁹¹

Následně vyzval k vytvoření samostatného orgánu, který by byl ústředním orgánem moci soudní, Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02, když judikoval, že: „současný stav, kdy ústředním orgánem státní správy soudů je Ministerstvo spravedlnosti a soudní moc sama nemá vlastní reprezentativní orgán na jeho úrovni, ... podle názoru Ústavního soudu dostatečně nevyklučuje případné možnosti nepřímého ovlivňování soudní moci mocí výkonnou ... Ústavnímu soudu nepřísluší rozhodovat o tom, jakým způsobem by měla být řešena otázka výkonu správy soudů, neboť to je úkolem moci zákonodárné. Ta by však měla při volbě modelu správy soudů důsledně respektovat separaci státních mocí.“¹⁹² K tomuto většinovému názoru zaujali tři soudci Ústavního soudu odlišné stanovisko, které se však týkalo pouze problematiky, zda má být Nejvyšší rada soudnictví zakotvena v Ústavě, což byl názor menšinový, či postačí pouhá zákonná úprava, k čemuž se přiklonila většina. Jelikož se jedná zásadní zásah do rozdělení mocí ve státě, je podle mého názoru naprosto nezbytné, aby došlo k novelizaci Ústavy. K témuž názoru došel, v tomto případě již jednomyslně, ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 Ústavní soud, když zdůraznil nutnost zakotvení Nejvyšší rady soudnictví na ústavní úrovni. Ústavní soud tedy opakovaně hodnotí současné znění Ústavy tak, že nedostatečně garantuje nezávislost soudní moci na moci výkonné, tudíž se jeví jako nezbytné vytvoření ústředního reprezentativního orgánu, který by tuto nezávislost zaručil.

Po nástupu JUDr. Pospíšila do funkce ministra spravedlnosti v roce 2006 diskuse o vytvoření Nejvyšší rady soudnictví opět ožila. Ministerstvem spravedlnosti byl vypracován předběžný návrh na vytvoření Nejvyšší rady soudnictví, která měla mít mezi 15 a 20 členy, a který vycházel z návrhu navrhovaného v roce 2000. Nejvyšší rada soudnictví měla mít pravomoci v oblasti personální, v oblasti ochrany nezávislého a nestranného výkonu soudnictví, v oblasti dohledu a stížností na činnost soudů, v oblasti disciplinární a konečně

¹⁹¹ KORBEL, František. Současný stav správy justice a pokusy o jeho reformu In *Česká justice – otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International, 2010, s. 20-27.

¹⁹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

také v oblasti výchovy a vzdělávání soudců. Tento návrh ovšem nenašel mezi představiteli politických stran dostatečnou podporu a nebyl dále rozpracován.

V roce 2011 se sešli zástupci moci soudní se zástupci vlády, aby znovu diskutovali o vzniku nového orgánu reprezentujícího soudnictví. Tento orgán měl mít obdobné postavení v rámci moci soudní, jako má Parlament v rámci moci zákonodárné a vláda v rámci moci výkonné. Ačkoliv se mělo jednat o nezávislý orgán s rozsáhlými pravomocemi v oblasti personální, předseda vlády se vyjádřil tak, že by v Nejvyšší radě soudnictví viděl velice důležitý konzultační orgán.¹⁹³ Pokud by ale byla Nejvyšší rada soudnictví zřízena pouze jako konzultační orgán Ministerstva spravedlnosti, nejednalo by se, dle mého názoru, o komplexní řešení problému, se kterým se Česká republika potýká. České republice je vytýkáno, že správu soudní moci provádí Ministerstvo spravedlnosti, orgán moci výkonné, a já se nedomnívám, že by bylo zřízení pouhého konzultačního orgánu dostatečné. Samozřejmě že by byl tento stav lepší než situace současná, ale jednalo by se o pouhé formální řešení, kdy by sice Nejvyšší rada soudnictví existovala, ale bez skutečných pravomocí v oblastech správy soudnictví. Reálná správa soudnictví by tak nadále zůstala v kompetenci Ministerstva spravedlnosti.

V říjnu roku 2014 ministryně spravedlnosti prof. Válková jmenovala předsedu Nejvyššího správního soudu JUDr. Baxu předsedou komise pro přípravu návrhu na vytvoření Nejvyšší rady soudnictví, která by dle vyjádření Ministerstva spravedlnosti měla zajistit co největší míru nezávislosti, efektivnosti a odpovědnosti soudního rozhodování.¹⁹⁴ Na konci ledna 2015 se předseda Nejvyššího správního soudu JUDr. Baxa, předseda Ústavního soudu JUDr. Rychetský a předseda Nejvyššího soudu JUDr. Šámal shodli na tom, že soudcům chybí reprezentativní orgán. JUDr. Šámal na rozdíl od své předchůdkyně ve funkci předsedy Nejvyššího soudu připouští, že na Nejvyšší radu soudnictví by měli vliv i politici tím, že by polovina členů rady byla jmenována Parlamentem. Díky této skutečnosti by, dle názoru JUDr. Šámala, mělo být možné nalézt kompromisní podobu návrhu a také by se tím zajistilo, aby byl návrh politicky přijatelný. Rada by měla mít 9 až 12 členů, z čehož by polovinu volili ze svých řad soudci a druhá polovina by byla jmenována Parlamentem z řad odborné

¹⁹³ KORBEL, František. Současný stav správy justice a pokusy o jeho reformu In *Česká justice – otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International, 2010, s. 53-55.

¹⁹⁴ Chystá se Nejvyšší rada soudnictví. V čele příprav soudce Baxa. *Parlamentní listy*. [online] . 23.10.2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Chysta-se-Nejvyssi-rada-soudnictvi-V-cele-priprav-soudce-Baxa-342958>.

právnícké veřejnosti. Vzhledem k tomu, že by Parlament měl možnost ovlivňovat složení Nejvyšší rady soudnictví, sám JUDr. Baxa přiznává, že se nejedná o soudcovskou samosprávu v pravém slova smyslu: „Není to samospráva, je to jiný způsob řízení soudnictví a správy soudnictví, jakási soudní exekutiva.“¹⁹⁵ Vzhledem k rezignaci ministryně Váľkové ke dni 1.3.2015 není v době psaní této diplomové práce zřejmé, jak se k problematice samosprávy soudní moci v České republice postaví její nástupce ve funkci ministra spravedlnosti.

Při diskusi o zřízení Nejvyšší rady soudnictví v České republice nelze nezmínit alespoň základní mezinárodněprávní dokumenty, které považují vytvoření samostatného orgánu reprezentujícího moc soudní za naprosto klíčový aspekt pro fungování soudnictví v demokratických právních státech. V první řadě se jedná o Základní principy nezávislosti soudnictví přijaté Valným shromážděním OSN dne 29. 11. 1985, které představují minimální požadavky pro členské státy a jedná se tak o dokument obecného charakteru. Dále je zapotřebí zmínit Doporučení Rady Evropy č. R (94) 12 o nezávislosti, efektivnosti a roli soudů, které považuje to, že rozhodování o výběru a kariérním postupu soudce provádí orgán nezávislý na vládě a veřejné správě, za jeden ze základních principů nezávislé soudní moci. Ačkoliv se nejedná o závaznou normu mezinárodního práva, působí zmíněné doporučení vahou své přesvědčivosti. Z principů výše zmíněného doporučení vychází Charta Evropského soudce, která uvádí, že soudci musí být reprezentováni orgánem nezávislým na moci výkonné a jakýchkoliv jiných orgánech a pouze tímto nezávislým orgánem mají být vybíráni vhodní kandidáti pro výkon soudcovské funkce.¹⁹⁶ Klíčové je i stanovisko Benátské komise, která konstatovala, že: „zatímco ve starých demokraciích, ovládaných pěstovanou právní kulturou, lze připustit větší míru vlivu exekutivy, je v nových demokraciích žádoucí, právě pro nedostatek tradice, která by bránila zneužití moci, aby byly přijaty ústavní a zákonné záruky, které by zabránily politickému zneužívání jmenování soudců. Benátská komise považuje za záruku soudcovské nezávislosti, je-li výběr soudců svěřen soudní radě, která disponuje

¹⁹⁵ Soudci chtějí reprezentační radu. Šámal připouští i vliv politiků. *Česká televize*. [online]. 25.1.2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/299423-soudci-chteji-reprezentacni-radu-samal-pripousti-i-vliv-politiku/>

¹⁹⁶ VÁVRA, Libor. Soudcovská samospráva. *Soudní rozhledy*, roč.1999, č. 7, s. 213, s. 214.

ústavními zárukami ve vztahu k jejímu složení, pravomocem a zajištění autonomie.“¹⁹⁷

Zajímavé je, že někteří autoři pojem soudcovské samosprávy důrazně odmítají. Takovým příkladem může být prof. Sládeček, který tvrdí, že pojem samosprávy soudnictví je nutné vnímat jako „závažný lapsus“. Tvrdí, že soudnictví být předmětem samosprávy nemůže, jelikož v případě soudů není možné uplatnit princip decentralizace, tedy přenesení části pravomocí ze státu na jiné subjekty.¹⁹⁸ Ačkoliv princip decentralizace skutečně v případě soudů uplatnit nelze, není možné, dle mého názoru, tvrdit, že pojem samosprávy soudnictví je závažný lapsus v situaci, kdy ve všech státech, kde fungují soudcovské rady, je tento termín používán. Odpůrci vytvoření Nejvyšší rady soudnictví dále namítají, že ve státech jako Rakousko či Německo také žádný ústřední reprezentativní orgán soudní moci neexistuje a nikdo si údajně netroufá tvrdit, že je v těchto státech ohrožena nezávislost soudnictví. Dále namítají, že si nikdo nedovolí tvrdit, že systém soudcovských rad je lepší než systém, kde je soudnictví spravováno mocí výkonnou či naopak.¹⁹⁹ Samozřejmě nelze bez podrobnějšího prostudování správy soudnictví v tom či onom státě bez rozmyslu říci, že tam, kde není vytvořena soudcovská rada, je ohrožena nezávislost soudnictví. Ovšem skutečnost že většina evropských států přešla k systému soudcovských rad a ty státy, ve kterých soudcovská rada neexistuje, o jejím zřízení uvažují, dle mého mínění značí, že model správy soudnictví mocí výkonnou je v dnešní době překonaný.

4.3 Jižní model soudcovských rad se zaměřením na soudcovskou radu Španělského království

Nejprve se budu věnovat soudcovským radám jižního typu. Jako představitele jižního modelu soudcovských rad je možno uvést soudcovské rady fungující v Itálii, ve Francii nebo ve Španělsku. Pro jižní model soudcovských rad je charakteristické, že soudcovská rada převzala od moci výkonné pravomoci v oblasti personální, tedy v oblasti jmenování soudců, jejich vzdělávání,

¹⁹⁷ WAGNEROVÁ, Eliška. Správa justice – modely soudcovských rad In *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 20 – 21.

¹⁹⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. vydání, Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 327.

¹⁹⁹ MALENOVSKÝ, Jiří. Nakousnuté sousto nezávislosti soudní moci na moci výkonné zůstává na stole. *Právní rozhledy*, roč. 2008, č. 8, s. 274 – 275.

kariérního postupu a kárného řízení nad nimi. Naopak většinou zcela postrádá pravomoci v oblasti rozpočtové, přičemž má možnost se k návrhu rozpočtu vyjádřit.²⁰⁰ Jako představitele soudcovských rad jižního typu, kterému se budu podrobněji věnovat, jsem si zvolila soudcovskou radu Španělského království.

Ve Španělském království je článkem 122 odst. 2 španělské ústavy z roku 1978 konstituována Generální rada soudní moci (*Consejo General del Poder Judicial*), která je zmíněným ustanovením ústavy zakotvena jako vládní orgán moci soudní. Následující odstavec téhož článku španělské ústavy pak stanoví základní pravidla pro činnost a fungování Generální rady soudní moci, jejichž konkretizaci obsahuje zákon o soudní moci.²⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu o soudní moci hovoří o hlavním důvodu zřízení Generální rady soudní moci, čímž bylo zajištění nezávislosti soudní moci, kterou důvodová zpráva označuje za jednu ze základních podmínek existence demokratického právního státu. Nezávislosti soudní moci má být, dle výše uvedené důvodové zprávy, skutečně dosaženo až zřízením Generální rady soudní moci.²⁰² Generální rada soudní moci má ve Španělském království široké pravomoci při správě soudnictví, přičemž v kompetenci moci výkonné zůstala jen péče o soudní infrastrukturu a nesoudcovský personál.²⁰³

Předsedou Generální rady soudní moci je z titulu své funkce předseda Nejvyššího soudu, který tak reprezentuje moc soudní navenek. Generální radu soudní moci tvoří její předseda a dalších dvacet králem jmenovaných členů, přičemž jejich funkční období je pět let a jsou do své funkce navrhováni oběma komorami parlamentu. Každá z komor parlamentu přitom navrhuje čtyři kandidáty z řad advokátů a jiných právnických povolání, přičemž je požadována jejich minimální patnáctiletá praxe v daném oboru. Další šest kandidátů je navrhováno z řad soudců a soudních funkcionářů, kteří stále aktivně vykonávají svoji funkci.²⁰⁴ Právě skutečnost, že všechny členy Generální rady soudní moci vybírá jedna nebo druhá komora parlamentu, je častým terčem kritiky ze strany španělských soudců, kteří tvrdí, že se nejedná o orgán reprezentující jejich zájmy,

²⁰⁰ BRYCHTA, Adam. Úvaha nad stavem správy soudnictví v České republice aneb Nejvyšší soudní rada jako východisko pro českou justici. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č. 4, s. 66.

²⁰¹ Organický zákon z 1. 7. 1985 č. 6/1985, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰² KOLBA, Jan. Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?. *Právní rozhledy*, roč. 2007, č. 23, s. 862.

²⁰³ WAGNEROVÁ, Eliška. Správa justice – modely soudcovských rad In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 16.

²⁰⁴ KOLBA, Jan. Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?. *Právní rozhledy*, roč. 2007, č. 23, s. 863.

což samozřejmě autoritě Generální rady soudní moci mezi soudci příliš neprospívá. Z toho důvodu bylo soudci několikrát navrhováno, aby mohli volit alespoň část členů Generální rady soudní moci namísto parlamentu, ale žádný takový návrh nebyl přijat.²⁰⁵

Generální radě soudní moci byly svěřeny pravomoci především v oblasti personální, když navrhuje předsedu Nejvyšší soudu a část soudců Ústavního soudu, rozhoduje o výběru soudců nových, jejich přidělení ke konkrétnímu soudu a následném kariéerním postupu, zajišťuje jejich další vzdělávání a má nad nimi disciplinární pravomoc. Z toho důvodu je jedním z orgánů Generální rady soudní moci přestupková komise tvořená pěti členy, z čehož tři musí být příslušníky profese soudcovské a dva z jiné právnické oblasti. Hlavní činností přestupkové komise je ukládání sankcí soudcům a soudním funkcionářům. Ze zákonem stanovených důvodů může dojít i k odvolání z funkce soudce. Generální rada soudní moci má dále možnost připomínkovat zákony, které se dotýkají postavení soudní moci.²⁰⁶ Naopak pravomoc v oblasti rozpočtové zůstala ministerstvu spravedlnosti a vládám jednotlivých autonomních republik. Generální rada soudní moci přitom každoročně předkládá ministerstvu zprávu o fungování soudnictví, která obsahuje i požadavky na počet personálu, materiálního vybavení a financí potřebných k řádnému fungování soudnictví, takže má možnost prostřednictvím těchto podkladů do určité míry ovlivnit i oblast rozpočtovou.²⁰⁷

Model jižní, tedy model nezávislé rady soudnictví disponující pravomocemi zejména v oblasti personální, je v posledních letech vnímán jako model ideální. Právě tento model je doporučován státům, které se staly demokratickými teprve v nedávné době, a nemají tudíž dostatečně zakořeněnou demokratickou tradici a právní kulturu.²⁰⁸ Z těchto důvodů by se právě model jižních soudcovských rad mohl stát vhodnou inspirací pro vytvoření a fungování Nejvyšší rady soudnictví v České republice.

²⁰⁵ KYSELA, Jan. 2008. Senát Parlamentu ČR: *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*, sborník příspěvků z konference, Praha 2008, s. 29 – 30.

²⁰⁶ KOLBA, Jan. Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?. *Právní rozhledy*, roč. 2007, č. 23, s. 864.

²⁰⁷ KÜHN, Zdeněk; KOSAŘ, David. Financování justice In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 23, s. 863.

²⁰⁸ BRYCHTA, Adam. Úvaha nad stavem správy soudnictví v České republice aneb Nejvyšší soudní rada jako východisko pro eskou justici. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č. 4, s. 66.

4.4 Severní model soudcovských rad se zaměřením na soudcovskou radu Nizozemského království

Druhý model soudcovských rad, který ve své diplomové práci představím, je model severní, který se vyskytuje ve Švédsku, v Dánsku, v Nizozemí nebo v Irsku. Na rozdíl od modelu jižního je soudcovským radám severního modelu svěřena pravomoc v oblasti rozpočtové, přičemž postrádají pravomoci v oblasti personální. Jako představitele soudcovských rad severního modelu jsem si pro podrobnější prostudování vybrala soudcovskou radu v Nizozemském království. V roce 2002 proběhla v Nizozemském království zásadní reforma soudnictví, jejímž vyvrcholením bylo vytvoření Soudní rady (*Raad voor de rechtspraak*). Vzniku Soudní rady předcházela několikaletá diskuse o neefektivnosti modelu, v němž je ústředním orgánem správy soudů ministerstvo spravedlnosti. V polovině 90. let minulého století byla ustanovena speciální komise, která vypracovala návrh reorganizace soudnictví a doporučení pro vznik Soudní rady. Hlavním důvodem pro vznik Soudní rady bylo omezení vlivu politiky na fungování moci soudní, zvýšení efektivnosti soudnictví a emancipace soudnictví ve vztahu k moci zákonodárné a výkonné.²⁰⁹ Je nezbytné zmínit, že Soudní rada byla zřízena pouhým zákonem a není tudíž zakotvena v nizozemské ústavě. V případě Nizozemského království neznamena zřízení Soudní rady jen posílení nezávislosti soudní moci, nýbrž se jedná o vytvoření zcela nového modelu správy soudnictví vytvořeného dle ekonomických kritérií.²¹⁰

Soudní rada se skládá z pěti členů jmenovaných na šest let, přičemž tři členové jsou soudci a dva členové jsou právníci z jiných právních odvětví. Celkem tvoří Soudní radu přibližně 140 zaměstnanců, z čehož třetinu tvoří bývalí zaměstnanci ministerstva spravedlnosti, třetinu zaměstnanci soudů a zbývající třetinu zaměstnanci, kteří byli přijati zvenčí na základě výběrového řízení. Toto složení zaměstnanců je velice důležité, jelikož při vytvoření Soudní rady panovala obava, aby zaměstnanci Soudní rady nebyli jen bývalí zaměstnanci ministerstva spravedlnosti, což by mohlo ohrozit její nezávislost.²¹¹

²⁰⁹ SVÁČEK, Jan. Proč je nizozemská justice efektivnější než česká?. *Právní rozhledy*, roč. 2004, č. 15, s. 588 – 589.

²¹⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. Správa justice – modely soudcovských rad In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 17.

²¹¹ SVÁČEK, Jan. Proč je nizozemská justice efektivnější než česká?. *Právní rozhledy*, roč. 2004, č. 15, s. 589.

Nejvýznamnější pravomocí Soudní rady je vypracovávání rozpočtu pro fungování soudní moci, kdy na základě rozpočtů jednotlivých soudů, které jsou též vypracovány Soudní radou, Soudní rada stanoví rozpočet celkový, který předloží ministerstvu spravedlnosti ke schválení. Ministerstvo spravedlnosti návrh akceptuje a předloží ho parlamentu nebo s ním nesouhlasí a vedle rozpočtu navrhovaného Soudní radou parlamentu předloží svůj vlastní navrhovaný rozpočet.²¹² Členové Soudní rady pak musí v parlamentu svůj rozpočet obhájit, což se zatím vždy podařilo, protože parlament prozatím pokaždé uznal argumenty Soudní rady, že za méně peněz by soudnictví odvedlo méně práce, což není v žádném případě v souladu se zájmem státu na efektivním fungování soudnictví. Soudní rada poté převádí rozpočet na jednotlivé soudy, přičemž záleží pouze na předsedovi daného soudu, jak s penězi naloží. Soudní rada má dále pravomoci v oblasti legislativní, když má možnost připomínkovat zákony týkající se moci soudní a také dohlíží na to, aby bylo pro zavedení nového zákona dostatek finančních prostředků.²¹³

Severní model soudcovských rad, kdy rada hraje klíčovou roli při tvorbě rozpočtu, vyžaduje dostatečně silné postavení soudcovské rady, která musí být schopna jí navrhovaný rozpočet také prosadit. Jinak by nebyly potřeby soudní moci dostatečně zajištěny a vytvoření soudcovské rady by, dle mého názoru, velkým přínosem pro nezávislé soudnictví nebylo. S vyjednáváním o rozpočtu pro moc soudní je ovšem spojeno i nebezpečí politizace soudnictví, jelikož se při něm členové soudcovských rad nevyhnou střetům se stranickou politikou v orgánech moci zákonodárné.²¹⁴ Právě nebezpečí politizace soudnictví může být vnímáno jako hlavní nevýhoda severního modelu soudcovských rad. Hlavním důvodem vytvoření samostatných orgánů zajišťujících správu soudnictví je to, aby došlo k posílení nezávislosti moci soudní. Pokud by ale při vyjednávání o rozpočtu došlo k tak výraznému ovlivnění členů soudcovských rad mocí zákonodárnou, pouze by se, dle mého mínění, posílila závislost moci soudní na moci zákonodárné a přínos vytvoření soudcovské rady pro nezávislé soudnictví by byl minimální.

²¹² KÜHN, Zdeněk; KOSAŘ, David. *Financování justice* In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 24.

²¹³ SVÁČEK, Jan. *Proč je nizozemská justice efektivnější než česká?*. *Právní rozhledy*, roč. 2004, č. 15, s. 589.

²¹⁴ KÜHN, Zdeněk; KOSAŘ, David. *Financování justice* In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 24.

4.5 Smíšený model soudcovských rad se zaměřením na soudcovskou radu Slovenské republiky

Posledním modelem soudcovských rad je model smíšený, který reprezentují soudcovské rady ve Slovenské republice a v Polské republice. Jedná se o kombinaci modelu, kdy je soudní moc řízena ministerstvem a zároveň existuje soudcovská rada, která se na správě soudnictví podílí. Podrobněji se budu dále věnovat modelu soudcovské rady ve Slovenské republice. Ve Slovenské republice se uplatňuje kombinovaný systém správy soudnictví, kdy se na jeho správě podílí Soudní rada Slovenské republiky (*Súdna rada Slovenskej republiky*), která je v ústavě Slovenské republiky zakotvena v rámci moci soudní, ministerstvo spravedlnosti působící jako orgán státní správy soudů v rámci moci výkonné a také soudci, a to buď jako předsedové soudů s vazbou na ministra spravedlnosti nebo jako členové samosprávných soudcovských orgánů.²¹⁵

Soudní rada byla do slovenské ústavy zakotvena ústavním zákonem č. 90/2001 Z.z., přičemž podstatou této novelizace ústavy bylo posílení ústavněprávních záruk soudní moci. Částečně se jednalo o reakci na Zprávu expertní komise Evropské komise, kde byla Slovenské republice vytýkána neexistence samosprávy soudnictví a úplná závislost soudní moci na moci výkonné. Ústavní novelou z roku 2001 tedy došlo mimo jiné k ustavení Soudní rady Slovenské republiky, nového ústavního orgánu působícího ve sféře moci soudní, který je vybaven některými významnými pravomocemi, jež se týkají fungování soudnictví.²¹⁶

Ústava Slovenské republiky v článku 141a konstituovala Soudní radu jako samostatný ústavní orgán, jehož hlavním úkolem je garantovat nezávislost soudnictví především tím, že bude mít pravomoci v personální oblasti. Při vzniku soudcovské funkce Soudní rada předkládá prezidentovi Slovenské republiky návrhy kandidátů na jmenování soudců, po dohodě s ministrem spravedlnosti schvaluje zásady výběrového řízení na obsazení volného pracovního místa soudce a pro účely tohoto výběrového řízení určuje členy komise, která bude kandidáty posuzovat. Dále Soudní rada po dohodě s ministrem spravedlnosti schvaluje zásady výběrového řízení pro obsazení vyšších soudů, náplň vzdělání soudců,

²¹⁵ SVÁK, Ján; CIBULKA, Ľubor. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 3.* rozšířené vydání. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, s. 730.

²¹⁶ OROSZ, Ladislav et al. *Ústavný systém Slovenskej republiky (doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektivy)*. Košice: UPJŠ, 2009, s. 121.

zásady soudcovské etiky a zásady povolování práce z domova. Bez dohody s ministrem spravedlnosti rozhoduje o přeložení soudce k jinému soudu a rovněž dočasně přiděluje soudce na výkon funkce k jiným soudům.²¹⁷

Ve státech, kde byla nejvyšší soudcovská rada zřízena, jí většinou bývá svěřena i disciplinární pravomoc vůči soudcům. Ústava Slovenské republiky však tuto pravomoc Soudní radě nesvětila a v souladu s ustanovením článku 141a odst. 4 písm. e) slovenské ústavy je v její pravomoci pouze volba a odvolání členů disciplinárních senátů a rovněž i předsedů těchto senátů. Kandidáti na členy disciplinárních senátů jsou Soudní radě navrhováni soudcovskými radami jako orgány soudcovské samosprávy, ministerstvem spravedlnosti a Národní radou Slovenské republiky.²¹⁸

Reforma správy soudnictví, která proběhla na Slovensku, nebývá považována za příliš vydařenou. Jako příklad kritiky může sloužit komentář doc. Orosze, který upozorňuje na to, že: „S odstupem času se vzhledem na nebezpečně se rozvíjející mocenský zápas o ovládnutí soudní moci ukazuje, že zpracovatelé ústavní novely měli až příliš idealistickou představu o jimi navrženém a v konečném důsledku i prosazeném způsobu konstituování a fungování Soudní rady.“²¹⁹ Kritikou nešetří ani prof. Svák, když upozorňuje na to, že s existencí Soudní rady se od počátku pojí dva hlavní problémy, a to problém jejich ústavních kompetencí a problém jejího složení. Zaprvé odborná veřejnost požaduje posílení pravomoci Soudní rady zejména v oblasti disciplinární odpovědnosti soudců. Druhý problém, tedy problém ve složení Soudní rady, se týká toho, že jejími členy se až na jednu či dvě výjimky stali pouze soudci, což v žádném případě není žádoucí z důvodu možných pochybností o nezávislosti Soudní rady.²²⁰

V případě složení Soudní rady došlo k výraznému odklonu od původních myšlenek a názorů autorů výše zmíněné novelizace ústavy z roku 2001, jejichž úmyslem bylo to, aby při svém rozhodování v rámci Soudní rady byli nuceni její členové nominovaní soudní mocí a její ostatní členové dosáhnout shody.²²¹ Jsem toho názoru, že takové složení Soudní rady, kde až na výjimky jsou jejími členy

²¹⁷ WAGNEROVÁ, Eliška. Správa justice – modely soudcovských rad In Liga lidských práv. *Podkladový materiál pro seminář Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky*, s. 19.

²¹⁸ SVÁK, Ján; CIBULKA, Ľubor. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 3.* rozšířené vydání. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, s. 734.

²¹⁹ OROSZ, Ladislav et al. *Ústavný systém Slovenskej republiky (doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektivy)*. Košice: UPJŠ, 2009, s. 59.

²²⁰ SVÁK, Ján. Súdna moc a moc sudcov na Slovensku (tézy inauguračnej přednášky). *Právní obzor*, roč. 2006, č. 89, s. 8 – 9.

²²¹ OROSZ, Ladislav et al. *Ústavný systém Slovenskej republiky (doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektivy)*. Košice: UPJŠ, 2009, s. 123.

pouze soudci, neposkytuje dostatečnou záruku její nezávislosti a bylo by tedy záhodno ústavně zakotvit složení členů Soudní rady, aby mohla opravdu plnit funkci, pro kterou byla zřízena. S kritikou Soudní rady na Slovensku souhlasí i studie vypracovaná Nejvyšším správním soudem, když upozorňuje na to, že: „Praxe však ukazuje, že takovýto kolektivní orgán, ve kterém je z 18 jeho členů více než polovina soudců, k vyšší efektivitě nepřispívá. V určitých oblastech je při svém rozhodování příliš těžkopádný a obtížně se v něm nachází potřebná většina. Příkladem může být volba kárných senátů, které mají rozhodovat o kárné odpovědnosti soudců. Soudcovská rada zatím nebyla schopna shodnout se na jejich personálním obsazení.“²²²

4.6 Hledání ideálního modelu pro Nejvyšší radu soudnictví v České republice – úvaha de lege ferenda

Po pečlivé úvaze nad všemi prostudovanými materiály se v této části své diplomové práce pokusím navrhnout vhodný model soudcovské rady pro Českou republiku. Samozřejmě tato část nemá ambice navrhnout komplexní řešení zmíněného problému, ale ráda bych se alespoň pokusila upozornit na klíčové otázky, které si každý, kdo uvažuje nad vhodným modelem soudcovské rady, musí položit, přičemž se je následně pokusím zodpovědět. Ráda bych ovšem upozornila na to, že se v této kapitole bude jednat pouze o moji úvahu nad rozebíranou problematikou, byť bude podložena prostudovanou odbornou literaturou.

Jak již bylo zmíněno v kapitole shrnující dosavadní pokusy o zřízení Nejvyšší rady soudnictví, o nutnosti jejího vytvoření panuje mezi odbornou veřejností, až na výjimky, shoda.²²³ Rozpory ovšem budí otázky týkající se počtu členů rady a jejich složení a okruhu kompetencí, které by jí měly být svěřeny. Jsem toho názoru, že čím více pravomocí bude radě svěřeno, tím více členů by měla mít. Počet členů zahraničních soudcovských rad se pohybuje od 5 do 33.²²⁴ Když budu vycházet z prohlášení JUDr. Baxy, že Nejvyšší rada soudnictví by

²²² KYSELA, Jan. 2008. Senát Parlamentu ČR: *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*, sborník příspěvků z konference, Praha 2008, s. 43-44.

²²³ Kriticky se k vytvoření Nejvyšší rady soudnictví vyjádřil např. Mgr. Tomáš Langášek, LL.M., ve svém příspěvku Dva vybrané problémy justice a možnosti jejich řešení, který byl publikován ve sborníku Transparency International Česká justice – otázka správy a nezávislosti.

²²⁴ KYSELA, Jan. 2008. Senát Parlamentu ČR: *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*, sborník příspěvků z konference, Praha 2008, s. 12-110.

měla mít mezi 9 a 12 členy²²⁵ a návrhu Soudcovské unie, dle něhož by měla mít členů 11, jeví se mi jako nejvhodnější počet členů právě oněch 11.²²⁶ Dle mého názoru by bylo optimální, aby počet členů rady byl lichý z toho důvodu, aby buď soudci, nebo nesoudcovští členové rady tvořili nadpoloviční většinu.

Považuji za klíčové, aby se členy rady staly jen osoby s právnickým vzděláním, přičemž ti, kdož nejsou soudci, by měli být respektovanými odborníky, ať již praktiky či akademiky. Soudcovská unie navrhuje, aby nadpoloviční většinu členů tvořili soudci. Obdobný návrh se pokoušel, jak bylo popsáno výše, prosadit JUDr. Motejl.²²⁷ Domnívám se, že návrh, kde by rada byla tvořena 5 soudci a 6 odborníky, soudci by tedy představovali menšinu, by byl více politicky přijatelný, a tudíž měl větší šanci uspět. Co se volby členů rady týče, přikláním se k modelu prosazovanému Soudcovskou unií, která navrhuje, že soudcovské členy rady by volili soudci a nesoudcovští členové by byli jmenováni představiteli moci zákonodárné a výkonné z řad uznávaných odborníků, přičemž místopředsedy rady by se stali předsedové Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Předseda Nejvyšší rady soudnictví by byl volen všemi jejími členy.

Dále je třeba si položit otázku, jaký okruh pravomocí by měl být radě svěřen. Zda má mít kompetence pouze v oblasti personální, tedy jako soudcovské rady jižního typu, nebo v oblasti rozpočtové, jako soudcovské rady typu severního, nebo dokonce zda ji bude svěřena určitá část pravomocí rozpočtových a část pravomocí personálních. Domnívám se, že Nejvyšší rada soudnictví by měla být, jak již bylo uvedeno výše, vytvářena v souladu s doporučením mezinárodních organizací a měla by patřit k radám typu jižního. Radě by tudíž byly svěřeny jen pravomoci v oblasti personální. Pouze v kompetenci Nejvyšší rady soudnictví by byl výběr soudců, jejich vzdělávání, kariérní postup a také disciplinární řízení. Dovolím si nesouhlasit se stanoviskem Soudcovské unie, která požaduje, aby byly Nejvyšší radě soudnictví svěřeny i pravomoci v oblasti rozpočtu. Nedomnívám se totiž, že by soudcovská rada vzniklá v České republice

²²⁵ Chystá se Nejvyšší rada soudnictví. V čele příprav soudce Baxa. *Parlamentní listy*. [online] . 23.10.2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Chysta-se-Nejvyssi-rada-soudnictvi-V-cele-priprav-soudce-Baxa-342958>.

²²⁶ LICHOVNÍK, Tomáš. Vyvážení moci a argumenty ve prospěch nové úpravy správy soudnictví, In *Česká justice – otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International, 2010, s. 155-175. Pokud bude v této kapitole odkazováno na návrh Soudcovské unie na vytvoření Nejvyšší rady soudnictví, bude se vždy jednat o návrh uveřejněný ve výše uvedeném sborníku Transparency International.

²²⁷ RYCHETSKÝ, Pavel. *Několik poznámek ke stavu české justice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 14 – 15.

měla natolik silné postavení, aby byla schopna požadovaný rozpočet prosadit v Parlamentu. Jsem toho názoru, že rozpočtová oblast by měla zůstat v kompetenci Ministerstva spravedlnosti, přičemž Nejvyšší soudní rada by se k připravovanému návrhu rozpočtu měla možnost vyjádřit.

Poslední otázka, kterou si musím položit, je, zda vytvoření Nejvyšší rady soudnictví přinese skutečně nezávislé soudnictví. Ačkoliv je nutné si tuto otázku položit, je těžké na ni nalézt odpověď. Nikdo totiž nemůže předvídat, jaký efekt bude mít vytvoření soudcovské rady v té či oné zemi, jelikož je výsledek závislý na mnoha proměnných. V první řadě závisí na kulturní a historické tradici dané země, tudíž není možné převzít některý z modelů soudcovských rad fungujících v Evropě a beze změn ho přenést do České republiky. Takové řešení by bylo, dle mého názoru, předem odsouzeno k neúspěchu. Dále musí být brány na zřetel i vážnost soudcovské funkce, postavení soudců ve společnosti a důvěra společnosti v nezávislé a spravedlivé soudnictví. V neposlední řadě je třeba soustředit se na soudce, jako na osoby s jejich individuálními osobnostními vlastnostmi, na osoby, které by měly dosahovat určitých morálních kvalit. Pokud budou zváženy všechny tyto skutečnosti při vypracování návrhu na zřízení Nejvyšší rady soudnictví v České republice a bude vytvořen takový její model, který bude přizpůsoben českým podmínkám, pevně věřím, že zřízení Nejvyšší rady soudnictví bude znamenat přínos pro soudnictví nejen v oblasti jeho nezávislosti ale i efektivnosti a důvěry společnosti v něj.

Závěr

Ve své diplomové práci na téma Nezávislost jako pojmový znak justice jsem se zabývala nezávislostí soudnictví. Tato diplomová práce měla dva hlavní cíle. Prvním cílem bylo prostřednictvím rozboru jednotlivých záruk nezávislého soudnictví upozornit na nedostatky v současné právní úpravě, která se nezávislosti soudnictví týká. Postupně jsem se zabývala nezávislostí soudců, nezávislostí soudů a nezávislostí dalších soudních osob. V jednotlivých kapitolách jsem se věnovala představení současné právní úpravy, která se nezávislosti soudců, soudů a dalších soudních osob týká, přičemž jsem se snažila upozornit na sporná či rozporuplná ustanovení právních předpisů nebo na absenci právní úpravy. Nedostatky současné právní úpravy, které jsem při studiu odborné literatury objevila, jsou shrnuty v závěru kapitoly věnované současné právní úpravě nezávislosti soudnictví.

Druhým cílem mé diplomové práce bylo na základě studia zahraničních modelů soudcovských rad navrhnout model soudcovské rady, který by byl vhodný pro Českou republiku. V České republice probíhá na téma zřízení Nejvyšší rady soudnictví několikaletá diskuse. V rámci kapitoly věnované odborné diskusi o vytvoření Nejvyšší rady soudnictví jsem představila nejvýznamnější návrhy na její vytvoření, které byly vypracovány od počátku 90. let minulého století do současnosti. Doposud však nepanuje mezi odbornou veřejností shoda na tom, jaké pravomoci by měly být Nejvyšší radě soudnictví svěřeny a jak by měla být personálně obsazena.

Prostudovala jsem proto modely soudcovských rad fungující v Evropské unii. Zjistila jsem, že existují tři modely soudcovských rad, a to model severní, jižní a smíšený. Zkoumala jsem tedy specifika uvedených modelů, přičemž jsem se zaměřila na pravomoci soudcovským radám svěřené a personální obsazení soudcovských rad. Po prostudování výhod a nevýhod jednotlivých modelů soudcovských rad jsem se formou své úvahy pokusila navrhnout model soudcovské rady pro Českou republiku. Za stěžejní část své práce považuji právě svoji úvahu nad hledáním ideálního modelu pro Nejvyšší radu soudnictví České republiky. Ráda bych touto úvahou podnítila ve čtenáři zájem o problematiku zřízení Nejvyšší rady soudnictví a v případě, že se tak stalo, splnila moje úvaha svůj účel.

Cíle této diplomové práce, které jsem si stanovila v jejím úvodu, byly, dle mého názoru, splněny. Ráda bych na tomto místě uvedla, že pro mne bylo vypracování diplomové práce, kterou má čtenář právě před sebou, velice přínosné. Naučila jsem se pracovat s větším množstvím odborné literatury, ze které jsem při jejím zpracování čerpala informace. Zprvu pro mne bylo obtížné pracovat zejména s judikaturou Ústavního soudu. Po počátečních nesnázích jsem však tyto obtíže překonala a naučila jsem se ze studovaných nálezů a usnesení Ústavního soudu vyvozovat závěry, na nichž je postavena velká část této diplomové práce.

Resumé

The topic of this diploma thesis is Independence as an essential attribute of justice. It is focused on the independence of judiciary, because the protection of endangered human rights is the fundamental responsibility of every democratic country. Two main aims are defined in my diploma thesis. Firstly, I analyzed guarantees of independent judiciary and I emphasized the insufficient regulation of particular questions regarding the issue of independence of judiciary. Secondly, I focused on issue of self-government of judiciary in the Czech Republic. Although, this issue has been discussed for more than twenty years nothing has changed in the Czech Republic. Subsequently, I suggested my own proposal how the High Council of Judiciary should be created in the Czech Republic. My proposal was based on comparison of judicial councils which can be found in countries of the European Union. I consider my proposal as a crucial part of this diploma thesis.

My diploma thesis is divided into four main chapters which are further divided into subchapters and sections. Basic terminology concerning the topic of independence of justice is defined in the first chapter of my diploma thesis. The theory of separation of powers is explained and constitutional attributes of justice are introduced. Also, the term of justice is defined and the distinction between justice and judiciary is made. The second chapter contains a brief historical overview of independence of judiciary in the area of the Czech Republic. The third chapter deals with the contemporary legislation related to independence of judges, courts and other persons who participate in judiciary. Firstly, it is emphasized that judges are bound only by law or international treaties. Secondly, requirements determined for judges are questioned. Subsequently, irrevocability of judges and incompatibility of their function are analyzed. Finally, the economical independence of judges is discussed.

Last chapter of my diploma thesis deals with judicial councils. There is no central body representing judiciary in the Czech Republic. The discussion about advantages and disadvantages of creation of judicial council in the Czech Republic is included into this chapter. Consequently, models of judicial councils in the European Union are presented and finally, an ideal model for the High Council of Judiciary is proposed.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

- ADAMOVIČ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005.
- BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010.
- DRGONEC, Ján. *Nezávislosť súdnej moci a možnosti jej vonkajšej a vnútornej kontroly*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.
- JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010.
- KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.
- KLÍMA, Karel et al. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní systémy členských států Evropské unie pohledem ústavněprávní komparace*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995.
- KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- NOVOTNÝ, Oto et al. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.
- ONDRUŠ, Radek. *K některým aspektům výběru a výchovy soudců v České republice (úvaha de lege ferenda)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.
- OROSZ, Ladislav et al. *Ústavný systém Slovenskej republiky (doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektivy)*. Košice: UPJŠ, 2009.
- PAVLÍČEK, Václav; HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 1. díl. Praha: Linde, 1998.
- RYCHETSKÝ, Pavel. *Několik poznámek k dělbě moci*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.
- SHELLE, Karel. *Dějiny českého ústavního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2010.

- SHELLE, Karel et al. *Proměny státu a práva v druhé polovině 19. století*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006.
- SHELLE, Karel; SHELLEOVÁ, Ilona. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde, 1997.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. vydání, Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009.
- SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- SVÁK, Ján; CIBULKA, Ľubor. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť*. 3. rozšířené vydání. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009.
- TOMEŠ, Milan. *Samospráva soudů jako projev Ústavou založené nezávislosti*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007.
- VOJÁČEK, Ladislav et al. *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.
- WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Odborné články

- BRYCHTA, Adam. Úvaha nad stavem správy soudnictví v České republice aneb Nejvyšší soudní rada jako východisko pro eskou justici. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č. 4, s. 64 – 68.
- HERC, Tomáš. K ústavní konformitě zmrazení platů soudců. *Právní zpravodaj*, roč. 2007, č. 4, s. 15 – 16.
- KOLBA, Jan. Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?. *Právní rozhledy*, roč. 2007, č. 23, s. 860 – 864.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Nakousnuté sousto nezávislosti soudní moci na moci výkonné zůstává na stole. *Právní rozhledy*, roč. 2008, č. 8, s. 271 – 277.

- MATOUŠEK, Ludvík. Pár poznámek k dělbě moci. *Právní rozhledy*, roč. 2006, č. 8, s. 289 – 292.
- ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v soudním procesu a některé ústavněprávní aspekty. *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 516 – 519.
- POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue*, roč. 2011, č. 3, s. 84 – 86.
- PROUZA, Daniel; HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č. 7., s. 201 – 208.
- SVÁČEK, Jan. Proč je americká justice efektivnější než česká?. *Právní rozhledy*, roč. 2002, č. 7, s. 349 – 351.
- SVÁČEK, Jan. Proč je nizozemská justice efektivnější než česká?. *Právní rozhledy*, roč. 2004, č. 15, s. 588 – 590.
- SVÁK, Ján. Súdna moc a moc sudcov na Slovensku (tézy inauguračnej prednášky). *Právní obzor*, roč. 2006, č. 89, s. 7 – 10.
- VÁVRA, Libor. Soudcovská samospráva. *Soudní rozhledy*, roč. 1999, č. 7, s. 213, s. 213 - 216.
- WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 2008, č. 19, s. 706 – 711.

Zprávy nevládních organizací a mezinárodních organizací

- Open Society Institute. *Monitorování procesu rozšíření EU: Stav soudnictví*, Praha: Q.E.D. Publishing, 2002. Dostupné na http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/euminorityczechtrans_20021125_0.pdf.
- Transparency International. *Česká justice – otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International, 2010. Dostupné na <http://www.rekonstrukcestatu.cz/publikace/analyza-ceska-justice---tic.pdf>.
- Liga lidských práv. Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky. Podkladový materiál pro seminář konaný dne 18. 11. 2009. Dostupné na <http://llp.cz/publikace/dvacet-let-svobodne-justice-nedoresene-otazky/pdf>.

Internetové zdroje

- Chystá se Nejvyšší rada soudnictví. V čele příprav soudce Baxa. *Parlamentní listy*. [online] . 23.10.2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Chysta-se-Nejvyssi-rada-soudnictvi-V-cele-priprav-soudce-Baxa-342958>.
- Soudci chtějí reprezentační radu. Šámal připouští i vliv politiků. *Česká televize*. [online]. 25.1.2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/299423-soudci-chteji-reprezentacni-radu-samal-pripousti-i-vliv-politiku/>
- Špatná investice do justičních čekatelů. *Soudcovská unie ČR*. [online] . [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.sucr.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/199-spamna-investice-do-justicnich-cekatelu.html>.

Použité právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon Federálního shromáždění ČSFR č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.
- Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Použitá judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. května 1994, sp. zn. Pl. ÚS 16/93.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. dubna 1996, sp. zn. Pl. ÚS 40/95.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. září 1999, sp. zn. Pl. ÚS 13/99.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2003, sp. zn. I. ÚS 276/01.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. června 2003, sp. zn. Pl. ÚS 11/02.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 11/04.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. července 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1531/09.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. září 2010, sp. zn. Pl. ÚS 22/09.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl. ÚS 32/08.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 3426/12-1.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. července 2014, sp. zn. Pl. ÚS 28/13.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. září 2005, sp. zn. NSS 2 Afs 180/2004.

Ostatní zdroje

- Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti ČR, čj. 607/2010-LO-SP/7.

- KYSELA, Jan. 2008. Senát Parlamentu ČR: Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku, sborník příspěvků z konference, Praha 2008. Dostupné na http://www.nssoud.cz/Hledani-optimalniho-modelu-samo-spravy-soudnictvi-v-Ceske-republice/art/547?tre_id=193.